

1. מצוק התורה הרבנות והישיבות

מאת יצחק גולדשלג

א. נתקבל בכנסת החוק נגד הונאה בכשרות

עם טיים מושב הכנסת השמ"ג רשמה לעצמה המפד"ל הישג בולט בתחום החקיקה: הכנסת אישרה את החוק האוסר הונאה בכשרות שהווינו ע"י סיעת המפד"ל בכנסת. עלינו לציין כי החוק אושר בכנסת אחרי גלגולים רבים במשך יותר מעשרים שנה, מאז הוגש לראשונה עוד בכנסת החמישית בתשכ"ה (1965) ע"י נציגי הפועל המזרחי ואח"כ ע"י נציגי המפד"ל. החוק נגד הונאה בכשרות מעניק "שיניים" של סנקציות פליליות כלפי כל מי שיציג מזון כ"כשר" מבלי שקיבל על כך תעודה מטעם הרבנות הראשית. בכך יש חיזוק נוסף למעמדה של הרבנות הראשית בארץ. להלן החוק בשלימותו:

חוק איסור הונאה בכשרות

- (א) אלה רשאים לתת תעודת הכשר לעניין חוק זה.
- (1) מועצת הרבנות הראשית לישראל או רב שהיא הסמיכה לכך;
- (2) רב מקומי המכהן במקום שבו נמצא בית האוכל, מקום השחיטה או מקום הייצור של המצרך;
- (3) לעניין תעודת הכשר בצה"ל — הרב הראשי לצבא-הגנה לישראל או רב צבאי שהוא הסמיך לעניין חוק זה.
- (ב) לעניין סעיף זה —
- "רב מקומי" — מי שבידו אישור בכתב מאת מועצת הרבנות הראשית לישראל שהוא רב בישראל, והוא מכהן כרב עיר, רב מועצה אזורית, רב מושב או רב קיבוץ;
- "צה"ל" — לרבות כל שלוחות מערכת הבטחון וכן בעל בית אוכל או יצרן העוסק עבור צה"ל או שלוחה של מערכת הבטחון.

איסור הונאה בבית אוכל

- (א) בעל בית אוכל לא יציג בכתב את בית האוכל ככשר, אלא אם כן ניתנה לו תעודת הכשר.
- (ב) בעל בית אוכל שבידו תעודת הכשר ובית האוכל מוצב בכתב ככשר לא יגיש ולא ימכור בו מצרכים שאינם כשרים לפי דין תורה.

איסור הונאה בייצור

- (א) יצרן של מצרך לא יציין על מצרך שייצר או על אריזתו כי הוא כשר ולא יציגו ככשר בפרסום או בדרך אחרת, אלא אם כן ניתנה לו תעודת הכשר.
- (ב) יצרן של מצרך שניתנה עליו תעודת הכשר, לא ישווק מצרך שאינו כשר לפי דין תורה בציון שהוא כשר.

איסור הונאה במכירה

- העוסק במכירת מצרכים לציבור לא ימכור ולא יציע למכירה מצרך שאינו כשר לפי דין תורה תוך הצגתו בכתב ככשר.
- באישום לפי סעיפים 3, 4, או 5, תהא זו הגנה טובה שהנאשם מכר או הגיש בחום לב, מצרך שניתנה לגביו תעודת הכשר, או שהשתמש כאמור במרכיב שניתנה לגביו תעודת הכשר.

איסור הונאה בשחיטה

- לא יעסוק אדם בשחיטה תוך הצגת שחיטתו ככשרה, אלא אם כן ניתנה לו תעודת שוחט מאת מועצת הרבנות הראשית לישראל, או מאת מי שהיא הסמיכה לכך או מאת רב עיר, לצורך עירו.
- הטוען שבידו תעודת הכשר או תעודת שוחט לפי חוק זה — עליו הראייה.
- יצרן או יבואן של מצרך הנושא עליו ציון שהוא כשר לא ימכור את המצרך ולא יציעו למכירה אלא אם כן המצרך נושא עליו גם ציון שמו של נותן תעודת ההכשר.
- (א) מי שבידו תעודת הכשר, יציג אותה, במקום גלוי במקום עיסוקו.
- (ב) לא יציג אדם תעודת הכשר כאמור בסעיף קטן (א) אלא בתקופה שבה התעודה בתוקף.
- במתן תעודת הכשר יתחשב הרב בדיני כשרות בלבד.
- מי שסרבו לתת לו תעודת הכשר רשאי לערער על כך לפני מועצת הרבנות הראשית לישראל; החלטת המועצה בערר תינתן תוך מאה ימים.
- לעניין חוק זה יראו רב המוסמך לתת תעודת הכשר כעובד הציבור, כמשמעותו בחוק העונשין, התשל"ז — 1977 (1).

עונשין

העובר עבירה לפי סעיפים 3 עד 5, 7, 9 או 10, דינו — מאסר שנה.

נעברה עבירה לפי חוק זה בידי חבר-בני-אדם, יאשם בעבירה גם אותו אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה מנהל פעיל, שותף — למעט שותף מוגבל — או עובד מנהלי בכיר באותו תאגיד, האחראים לעניין הנדון, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק זה.

נעברה עבירה לפי חוק זה בידי עובד במהלך עיסוקו של מעבידו, יאשם בעבירה גם מעבידו, אם הוכח שהעבירה נעברה בידיעתו ושלא נקט כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק זה.

ביצוע ותקנות

השר לעניני דתות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, ולעניין פסקה (3) בסעיף 2(א) — גם בהסכמת שר הבטחון — להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

חוק זה בא להוסיף על כל דין ולא לגרוע ממנו.

*

ברכת המרכז העולמי לסיעת המפד"ל בכנסת לרגל העברת החוק

י"ר המרכז העולמי של המזרחי-הפּוּהַמ"ז מר משה קרונה שיגר דברי ברכה והערכה לסיעת המפד"ל בכנסת לרגל הצלחתה להעביר בכנסת את החוק נגד הונאה בכשרות. "זוהי גולת כותרת למאבק שהתנועה מנהלת זה עשרות בשנים. זו גם דוגמה למאמצי התנועה לקדם חקיקה דתית אחראית ורצינית. החוק נגד ההונאה בכשרות הוא בשורה טובה גם לכל היהודים הדתיים בתפוצות".

*

בארה"ב מברכים על החוק נגד הונאה בכשרות

ראשי הסתדרות המזרחי הפועל המזרחי בארצות הברית שלחו מברקי ברכה והערכה אל ד"ר יוסף בורג וזבולון המר, אל י"ר המרכז העולמי, מר משה קרונה, ול"ר סיעת המפד"ל בכנסת ד"ר יהודה בן-מאיר, לרגל העברת החוק בכנסת נגד הונאה בכשרות.

"היהדות הדתית בתפוצות — נאמר במברק — מקדמת בברכה את החקיקה הדתית הרצינית ובטוחה כי זו תעזור לא רק לחיזוק הכשרות בארץ, אלא גם תעודד תיירות יהודית דתית מארצות-הברית". על החתום הרמן מרקין, הרב אליעזר זלמן ברנשטיין, שרגאי קאהן, ישראל פרידמן.

ב. מפעולות הרבנות הראשית לישראל

מילואים לתשובה לבג"צ של "התנועה המתקדמת" נגד משרד הדתות והרבנות הראשית לישראל

בתשובה לבג"צ שהוגש ע"י "התנועה המתקדמת" נגד משרד הדתות והרבנות הראשית לישראל, הגישה הרבנות הראשית דרך משרד הדתות תזכיר מיוחד בנושא זה.

אנו מוצאים לנכון לתת להלן הסבר מפורט על תוכנה של מה שנקרא "יהדות מתקדמת", בכדי להסביר שזו, למרות התכחשותה, אינה אלא המשך התנועה הרפורמית בארצות-הברית שעשתה שמות ביהדות זו, הביאה לפריצת הסכרים לנישואי תערובת והיא מוליכה לכליון מוחלט של הקהילות שראביים של תנועה זו עומדים בראשן.

ש. י.

א. עמדת הרבנות הראשית לישראל (היא הנתבעת מס' 2) גובשה בהחלטתה מיום ד' תמוז תשמ"ב, והודעה לעותרים במכתבה מיום י"א תמוז שנה הנ"ל. בזה תמצית ההחלטה שעליה נסכה טענת העותרים;

1. העותרים מייצגים ומזדהים עם התנועה הרפורמית שבארצות הברית. העותרים טוענים לזכותם כרבנים על סמך הסמכת ההיברו יוניון קולג' שבסינסינטי (עותר מס' 2) והיברו יוניון קולג', שהנהו המשך וסניף של אותו מוסד, בירושלים (העותר מס' 3);

2. התנועה הרפורמית תולקת על תלותה של ההלכה ודין התורה במובנם המקובל, ומתוך כך הרשתה לעצמה עריכת קידושין שלא כדת משה וישראל (אם כי אולי השאירה את המלים בתור "שלט") עד כדי הכרזה שמסתפקת בגירושין אזרחיים לשם הינשואם שנית של כל אחד מבני הזוג.

3. העותרים אף הם רואים עצמם חופשיים לפרש דין התורה באשר לנישואין לפי פרשנותם הם, למרות היותה סותרת את ההלכה המקובלת;

4. כמסקנא הכרחית מהאמור, גם לו היינו משוכנעים שהעותרים אכן למדו ובקיאם בהל' אישות וקידושין (מה שאינו בטוח כשלעצמו כלל ועיקר) אין העותרים עונים על התנאים הנדרשים למתן כושר לעריכת נישואין, וממילא — גם לרישומם. עד כאן תמצית ההחלטה.

ב. על דברי האמת והיושר האלה כותבים העותרים בין השאר: (חלק ג' הכותרת: התגובה העובדתית וכו').

(6) המועצה מצאה לנכון להתבסס על כביכול "כמה פרסומים הרשמיים של התנועה הרפורמית בישראל ובחו"ל". נעמיד איפוא את הדברים על מכונם:

א. התנועה ליהדות מתקדמת בישראל היא עצמאית בהשקפותיה ובהחלטותיה, אינה כבולה על ידי החלטות ועמדות התנועות הרפורמיות בארצות אחרות, ואינה בהכרח מזדהה איתן או מייצגת אותן, ע"כ מדברי תזכיר העותרים.

ג. העותרים מסתמכים כהוכחה על היותם עצמאיים על המצע של התנועה (נספח א' לחלק ג'). ואכן יש שם מליצות יפות... בפתיחה למצע תחת הכותרת: 'יסודות' נאמר בין השאר:

היהדות כפי שעוצבה במהלך חיי האומה הישראלית על יסוד אמונת העם באלוקיו והברית הכרותה ביניהם.

מעניין לדעת מהו ומיהו הא'לקים שהוא 'אלקיו', ושהאמונה בו "עוצבה במהלך חיי האומה". נשים נא לב, לא האמונה בנוסח "אשר בחרת באברם ושמת שמו אברהם", לא בנוסח: "אתם ראיתם... ואשא אתכם על כנפי נשרים... ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"; לא עפ"י מעמד הר סיני, כשהעם עונה "נעשה ונשמע", לא מתן תורה, ואפילו לא "עשרת הדברות". במקום זה מופיע איזה מושג מעורפל של "אמונה המעוצבת במהלך החיים", במלים אחרות אמונה שנוקמה על סמך דמיונות, אגדות, תנאי חיים וכיו"ב... ומהי, ועל סמך מה, מדובר איפוא על "הברית הכרותה ביניהם"? איך נכרתה הברית? איך כורתים ברית באופן חד-צדדי? איך בכלל כורתים ברית עם ישות שאינה קיימת אלא בדמיון של אומה...?

שמה נאמר, מתן תורה, מעמד הר סיני, "כל העם רואים את הקולות", "משה ידבר והאלקים יענו בקול", הם הם הדברים שעליה מבוססת האמונה, ורק "מקרה" הוא כי שכחו להזכירם. הבה ונקרא את מה שכותב בנידון, מר ריצרד הירש (אף הוא מכונה בתואר "הרב") שאיננו מישהו מהיהדות הרפורמית של ארה"ב, אלא מתואר בתור מנהל כללי של האגודה העולמית ליהדות מתקדמת שמרכזו בירושלים (והיא העותרת מס' 1 של הבג"ץ) בגליון "תפוצות ישראל" (שנה יב' חוב' ג') עמוד 7 ואילך:

אפילו כשאנו נזקקים למלה "הלכה" הרי תפיסתנו את התהליך ההלכה שונה תכלית שינוי מזו של אחינו האורתודוכסים. המוצא האלוקי, האופי האלוקי והמניעים האלוקיים שהם מתייחסים להלכה יוסיפו להפריד בינינו.

ד. דברים ברורים למדי! אולם העותרים קובלים שהדברים "הוצאו מהקשרם", ו"שדבריו באשר למפריד מתייחס ל"תחום האמונות והדעות", וטרחו להעתיק מדבריו את כל הקטע (עמ' 3 שם). אולם גם כשאנו קוראים את כל הקטע, איננו רואים במה נשתנה מובן מה שאומר באשר להתייחסות "להלכה", של זו שקוראה לעצמה "היהדות המתקדמת". ואכן כל הרואה נכוחה יראה כי אין תחום המבדיל בין "אמונות ודעות" לבין ההלכה וביצועה המעשי.

הקביעה שה"הלכה" היא ממוצא אלקי וכו' אינה "המצאה" של היהדות האורתודוכסית; אין זה אפילו "חידוש" שנתחדש בבית מדרשם של ה"פרושים" בימי בית שני. על המוצא האלוקי של "המצוות החוקים והמשפטים" מעידה התורה שבכתב! זאת התורה — תורת משה, מספרת לנו בפרטי פרטים על מעמד הר סיני, על התגלות אלקית לכל העם כולו, אשר יחד ענה ואמר "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע". ועל המעמד הזה מצוה התורה לחנך את הדורות הבאים: "והודעתם לבניך ולבני בניך". וכה הם דברי משה רבינו במשנה התורה (דברים פ"ב ל"ב—ל"ג):

"כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הזה או הנשמע כמוהו: השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי".

ה. ההתכחשות למוצא האלוקי של, ה"הלכה", שהיא תוצאה מההפרדה "בתחום אמונות ודעות", היא התכחשות לכל התורה כולה; לפי השקפה זו, כל המסופר בה, וכל המתחייב ממנה, לא דק שאיננו אלוקי, אלא פשוט — איננו אמת, אם להשתמש בלשון עדינה; המפריד בין זו המכנה עצמה "יהדות מתקדמת" לבין היהדות הנאמנה העומדת על בסיס המוצא האלוקי של שתי התורות — תורה שבכתב, ותורה שבע"פ, (שבלעדיה אי אפשר כלל להבין את התורה שבכתב) איננו הבדל בלתי משמעותי, כפי שרוצים העותרים להציג זאת — רק ב"תחום האמונות והדעות"... זהו הבדל תהומי, שאיננו ניתן כלל לגישור, ותמיהים אנו איך יכולים העותרים להרשות לעצמם להשתמש במטבע שטבעו חכמים בטקס נישואין — "כדת משה וישראל".

ו. כאן מקום להעיר, שגם בדברי העותרים עצמם, קיימת הזדהות מלאה עם מה שהבאנו לעיל, אם כי בצורה מעורפלת. הן כך נאמר בהצהרתם על "עמדת התנועה בענייני נשואין וגידושין" (עמ' 2) ג. 1: ליהדות המתקדמת בישראל יחס חיובי למורשת ישראל בכלל ולהלכה בפרט, וגישתה הנה הלכתית ביסודה. היא מכירה בצורך ובלגיטימיות של התפתחות ושינוי תוך התמודדות עם הזמנים המשתנים. עד כאן מדבריהם.

ז. אילו היתה ההכרה שההלכה היא ממוצא אלוקי, במלים אחרות, במתן תורה מסיני, איך ניתן לשנותה באופן חד-צדדי, אם לא בהתגלות חדשה? (ואכן כך טענו יוצרי הדת הידועה שצמחה מהיהדות והתנכרה למקורה...) מי הם איפוא הטוענים להתגלות חדשה מעין זו? ההיה מעמד הר סיני חדש? הטוענת היהדות המתקדמת לברית חדשה...?

ואם לא, והרי ודאי שיתנערו ממשכבה כזאת, הרי אין אלא לומר בגלוי את אשר אמר מדר. הירש: אין היהדות המתקדמת, ואין 'הרבנים' המדברים בשמה מודים בתורה, לא במתן תורה, לא במעמד הר סיני, לא בנבואתו של משה, ולא בהתגלות אלקים. מדובר כאן בס"ה על "חווה" (או שמא-הוזה) על אמונה או אמונות שהעם יצר לו, על אגדות שרקם מסביב לראשית הופעתו על במת ההיסטוריה, ומסביב לאישים שהופיעו כמנהיגיו. אישים, שאולי לא היו שקדנים במתכוון, אבל על כל פנים חזיונותיהם, בחלקם הגדול והעיקרי עבר זמנם, ואינם מחייבים כלל... "היהדות המתקדמת" אינה שונה איפוא, במהותה מאמה הורתה — היהדות הרפורמית. כמוה כהורתה סיגלה לה את הסמלים הקדושים באומה, אשר עליהם מסרו נפשם, ואשר הודות למסירות נפש של היהודים בכל הדורות עדיין נשארנו חיים וקיימים עלי אדמות בהשגחת השם על עמו, ואשר הודות להשגחה זו אנו מחדשים כנשר נעורינו בארץ האבות במדינת ישראל; סיגלה — אבל כמוה — דוקנה אותם מתוכנם! גם אם מצוי ספר תורה בבית הכנסת שלה, אין היא רואה בה תורת אלקים חיים; מדברת היא על הלכה, אבל לא זהו המושג שהתורה מייחסת לה, מדברת על ברית הכרותה כביכול בין העם לאלוקיו, ואין כאן אלא אחיות עיניים.

שכן לא נוצרה הברית אלא בדמיונו של מישהוא, מבלי שיהא לזה אחיזה במציאות.
ח. מה שם נקרא לזה, אם לא — הזיוף הגדול? לו היה נעשה כדבר הזה בחיים
האזרחיים, להשתמש בשם זר, לדבר שאין לו שייכות לשם הזה, היה לזה דרך טיפול
במוסדות השיפוטיים של המדינה; עכשיו שזה נעשה בשטח רוחני, שאמנם חשוב הוא
פי כמה, הדבר פרוץ, ולא עוד אלא שיש עוד מספיק העזה לטעון לתת לזיוף את
החסות של המקור!

ט. ראוי לציין, שהעותרים אכן ידעו בעצמם את חוסר ההגיון שבפניתם לקבל
כושר מטעם מועצת הרבנות הראשית. ועל כן עיקר טענתם להכיר בהם כזרם נפרד
על סמך תיאוריה, שקיימים כאילו גוונים שונים ליהדות. וכדוגמא מצביעים על
קיום "העדה החרדית", וכן על קיום ה"קראים". כבר הארכנו למדי להראות את
השוני המוחלט של הבסיס שעליו מיוסדת היהדות לגוניה ועדותיה, לבין הבסיס
של "היהדות המתקדמת". היהדות כולה מבוססת על האמונה בתורה מן השמים,
שממנה ועליה מתבססת אחדות כלל ישראל, מכאן הערך המחייב של "השולחן
הערוך" שסביבו מתלכדים כל הגוונים וכל העדות; אפילו הקראים שהורחקו
מקהל עדת ישראל, והפכו במשך הזמן לענף מדולדל, שאין רישומו ניכר בתולדות עם
ישראל, עמדו ועומדים עד היום על האמונה בתורה מן השמים; מה שגרם להם להנתק
(ושעל זה המליצו שאין הקרעים (קרי: הקראים) מתאחים, הוא הוא בשל מחשבתם
הכושלת, שכאילו ניתן להפריד בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה. אבל מה מקום
לדבר על "רב גוניות" מסוג זה של השמטת הבסיס המשותף? הן זוהי בעצם מעין
יצירת דת חדשה, לא שערוה אבותינו, דת משונה אמנם, אך על כל פנים דת,
שבשום אופן אינה יכולה לדור בכפיפה אחת עם דת משה וישראל, גם אם תמשיך
להגדיר עצמה כזאת, בעשותה שקר בנפשה ובידעה בעצמה כי לא כן הוא.

י. עלינו לקבוע בכל ההחלטיות:
עם ישראל הוא בעל דת אחת וזו עומדת על בסיס שתי התורות — תורה
שבכתב ותורה שבע"פ. אין מקום להשוואה עם עמים אחרים ודתות אחרות. דת
ישראל ועם ישראל קשורים זה לזה כשלהבת בגחלת, היו אמנם נסיונות להבדיל
בין הדבקים. מהם, שרצו להדביק לנו דת אחרת (הנוצרים והנצרות) ומהם, שרצו
להדביק את עצמם לאומה אחרת (הרפורמה בגרמניה, צרפת, הונגריה וכו').
כאלה כן אלה נכשלו, והופעתם הפכה להיות אפיזודה חולפת — אעפ"י שמכאיבה
דיה — בתולדות ישראל. נכון גם, שהיו וגם קיימים היום, כאלה שאורח חייהם
והשקפותיהם אינם עולים בד בבד עם אורח החיים הרצוי וההשקפה הנכונה, אך אלה
לא ניסו מעולם להעמיד פנים ולהסתיר את דעותיהם. באשר לאלה קיימת הבטחה
אלקית כי לא ידח ממנו נידח, כדברי הרמב"ם באגרת תימן:

"שהתורה הזאת לא יוכל להמלט ולהנצל ממנה, אפילו אחד מזרע יעקב
לעולם, לא הוא ולא זרעו, בין ברצונו ובין שלא ברצונו"

דבר אלקינו יקום לעולם להשיב שבותינו בלבב שלם, וכשם שנתקיים דבר הנבואה
על ראשית שובנו לארצנו בדמות תקומת מדינת ישראל.
יא. מתוך הכרה זו, חוקקה מדינת ישראל, באמצעות הכנסת, את החוקים של
נישואין וגירושין שהם ליהודים דק עפ"י דיני תורה; ומשום כך קיימת כאן רבנות

ראשית לישראל, שבין תפקידיה לראג שהנישוואין והגירושיין ייעשו כיאות עפ"י דיני תורה; ומשום כך הוקמה ופועלת בנאמנות הזרוע השיפוטית בשטחים אלה עפ"י חוק הדיינות.

י"ב. העותרים, ע"י מתן פירוש לא נכון לאמור בחוקים אלה על מקומם של דיני התורה, באשר לנישוואין וגירושיין, מנסים לרוקן מתוכנם את החוקים הללו כשם שעשו "להלכה", ולכל שאר קדשי ישראל. ועל פי זה הם מדמים שיצליחו ל"הוכיח", כי השקפתם ואופן עריכת הקידושיין על ידם, הוא בדיוק ככונת המחוקק של חוקים אלה במדינת ישראל. לבירור המובן של 'דין תורה' האמור בחוקים אלה, וכן באשר לכשרות העדים הנדרש לפי דין התורה מוקדשים החלקים א' וב' של התצהיר על הנספחים לזה. וזה בכדי להצדיק את הטענה, שכאילו לפי מה שמצהירים העותרים על "מדיניותם (?) באשר לנישוואין וגירושיין" יש להם זכות לעריכת הנישוואין, וממילא גם לרישומם כחוק.

י"ג. והנה מה שכותבים העותרים באשר ל"דין תורה" שבחוק, לאחר המובאה על הגישות השונות של שופטי בית המשפט העליון באשר להגדרה זו — הרוב והמיעוט, הרי נאמר שם שבסיכומו של דבר:

"כאשר מצא עצמו ביהמ"ש העליון לפסוק לגופו של ענין באשר לתוקף נישואיהם של פסולי חיתון לא היה יכול לקבל את האיסור ההלכתי החל מלכתחילה על נישואיהם של כהן וגרושה (וכן כהן וחלוצה) ונקט פירוש מצמצם לדין תורה".

י"ד. אולם יש כאן פירוש מוטעה להחלטת בית המשפט. הדיון לא נסב על תוקפם של נישואי פסולי חיתון מסוג האמור של כהן וגרושה, שאיסורם מוגדר כחייבי לאוין, וקידושי תופסים — בהם אם רק מרכיבי הפעולה נעשו כנדרש. דין התורה עצמו אומר שקידושיין תופסים בחייבי לאוין (רמב"ם פ"ד מה' אישות הל' יד). השאלה שהתחבטו בה היתה אם יש אינטרס ציבורי ברישומם של נישואין אלה, שהם תקפים למרות איסורם; דעת השופט זילברג היתה, שמאחר שהחוק אומר שנישוואין יערכו לפי דין תורה, הרי זה גם מחייב שלא לרושםם כנישואים; שלמרות שלפי דין תורה, חלים הקידושיין "והם ללא סנקציה של בטלותם וללא עונש, אבל גם חוק בלתי מושלם חוק הוא, והאזרח חייב שלא לעבור עליו". ואילו דעת הרוב היתה, שמאחר שהם תקפים לפי דין התורה, האינטרס הציבורי מחייב לרושםם כנישואים. אבל אין ולא היה שום ויכוח, שרוב עורך קידושיין מכוח חוק זה יורשה לערוך נישואין האסורים לפי דין התורה. כמו כן לא היה אף פעם ויכוח על מנועי חיתון (בהבדל מפסולי חיתון) שבהם אין קדושיין תופסים (רמב"ם שם הל' ג'). וזה מפני היותם באיסור חמור, שאין לרושםם כנישואים, וזה מפני שלפי דין התורה אינם מוכרים כנישואים, ולמרות שזוהי תולדה מהאיסור שבנישואים אלה.

טעות היא אפוא, אם תוגדר בזה דעת הרוב כמצמצמת את פירוש דין התורה שבחוק, לא נסב הדיון אלא באשר לרישומם של נישואין שהם תקפים גם לפי דין התורה. (דבר שאין צריך לומר שאין דעתנו נוחה מהכרעה זו של הרוב, אך אין הדבר נושא הדיון שלפנינו).

ט"ו. חלק ארי מהתצהיר של העותרים (חלק ב' על נספחיו) מוקדש לבירור מהו דין תורה כשעדי הקידושין היו כאלה שיש פקפוק על כשרותם, שכן במקרה היותם פסולים, אין תוקף לקידושין, טרחו ב"כ העותרים ואספו כעמיר גורנה את הדעות השונות שנאמרו, בנדון כשרות עדים שעוברים על איסורי תורה, אם במזיד ואם מתוך אי-ידיעה או קלות ראש, וכן באשר לתוקפם של נשואין שנערכו ע"י רבנים רפורמיים; והעלו שהיו בזה דעות שונות, הללו מקילים והללו מתמירים. אף הביאו מפסקי בית הדין הגדול שבאחד נטה ביה"ד לקבל עדותם של מחללי שבת, ובי"ד אחר נטה שלא לקבלם, וזה תוך חלוקת "ציונים" לאלה, שהם כאילו בעלי עמדה "גמישה", ואחרים בעלי עמדה "נוקשה"; אילו היה כאן המקום היינו מראים שאין כאן שום יסוד למחלוקת, ולא שאלו המקילים נוטים לדרוש מלבם "טעמא דקרא" לפי "רוח הזמן", כפי שב"כ העותרים רוצה לפרש העמדות השונות. אך אין אנו רואים זאת כרלבנטי לדיון, הואיל והדבר ברור שכל הדיון אינו נסב אלא על דיעבד, אבל לא יעלה על דעת שום רב הראוי לשמו (ולשם כך בעצם קיים הצורך בנוכחותו של רב לסידור קידושין, כדי לא להכנס בסכך בעיות ושאלות על מידת תוקפן של הקידושין). להזמין עדים שיש פקפוקים על כשרותם. ממילא מובן גם שלא יתכן שהרבנות הראשית לישראל תעניק כושר רישום נשואין ועריכתם למי שאינו מקפיד על זה.*

ט"ו. אלא שהרי חתירתם של העותרים ע"י באי כוחם שינתן להם הכושר שלא על ידי הרבנות. ולזה נאמר בהצהרת "מדיניות העותרים באשר לעניני נשואין וגירושין" (חלק א סעיף 2) בזה הלשון:

בסידור החו"ק יוקפד על קיום הקידושין והנשואין הנדרשים על פי דין תורה לשם מתן תוקף לנשואין, והנישואין יערכו בנוכחות שני עדים ומסירת טבעת לשם קידושין מן האיש לאישה, ברצונם החפשי, ובאמירת הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל.

עוד שם בסעיף 4:

באשר לכשירות בני הזוג להנשא יפעלו העותרים בהתאם לדין תורה, כפי תחולתו בישראל (על כך ראה בהרחבה להלן בפרק ב' לתזכיר).

ב. על העותרים מקובלת השקפת ביה"מ העליון בענין מנועי חיתון, כפי שבאה לידי ביטוי בפסיקתו והם יגבילו עצמם מרצון (הדגשה שלנו) בטיפולם במנועי חיתון, רק לאותם מקרים שביה"מ העליון מכיר בתקיפות קידושיהם על פי דין תורה, בהתאם לפרשנותו לסעיף 2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים תשי"ג — 1953. עד כאן מדברי העותרים.

מה פירוש הדברים שיוקפד על התנאים הנדרשים לשם מתן תוקף לקידושין? ולמה מכוונת האסמכתא על "פרק הפותח של חלק ב'" (שם הדיון על הגדרת דין תורה לפי הפירוש שרוצים לתת לו) אם לא לומר שלא יוקפד על סידור קידושין שהם אסורים לפי דין התורה, כל עוד הם תקפים, למרות איסורם. הוה אומר, שהעותרים יהיו מוכנים לסדר חופה וקידושין, וזה מתוך הקפדה, כפי שציינו שיאמר בה "כדת משה וישראל", לאלה שהם אסורי חיתון, דהיינו ממזרים, כהנים וגרושות וכל

* על קידושים בנוכחות עדים הפסולים בגלל עבירה, ראה מאמר בנושא זה בקובץ הנוכחי.

כיו"ב, כלומד קידושין שהם באופן מפורש שלא כדת משה וישראל, ולזה הם קוראים
דין תורה! וה"רב" שתפקידו לדאוג שייעשה הכל כדין תורה ישתף עצמו יחד עם
העדים, במעשה עבירה זה, מאחד שהם ללא סנקציה של "בטלותם וללא עונש"
כביטוי של השופט זילברג ז"ל.

י"ז. במלים אחדות ייאמר, העותרים מבקשים לפתוח פה בארץ, במדינת ישראל,
סניף למשרד הנשואין של מדינת מקסיקו או של קפריסין, כדי שכל מי שידעה
לעקוף את החוק הקיים בישראל. יוכל לעשות את זה ללא קושי, ותחת גושפנקא של
"רבנות"...

אלה הם פניהם האמתיות של העותרים בטענתם לתואר "רב", על מנת שיוענק להם
כושר לרישום נשואין, במגמה שעל ידי זה יקבלו בעקיפין אפשרות לחתור תחת
חוק הנשואין וגירושין, נגד כוונת המחוקק, שענינים אלה יחתכו עפ"י דין תורה
המקובל, שרק עי"ז תשמר אחדות האומה.
בסיכום ייאמר:

א) דת משה וישראל מכירה במעמד הר סיני, בתורה בגילוייה האלקי, ומתוך כך
ביציבות ההלכה.

ב) בטענה של קיום רב-גוניות ליהדות, רוצה התנועה הקוראת לעצמה "יהדות
מתקדמת" להראות עצמה כאילו גוון נוסף של היהדות, בעוד שלאמיתו של דבר,
הרי היא כופדת בדת משה, בתורת משה, והרי זו כבאה במחתרת להרוס את כל
אושיות דת משה וישראל.

ג) המוסד, שהעותרים הוסמכו על ידו, ומעניק תואר "מורנו הרב" לתלמידיו, הוא
מוסד שעושה זאת שלא כדין, והתואר שהוא מעניק הוא זיוף התואר, לא
מצד הידיעות שהוא מרכיש לתלמידיו ולא מצד ההשקפות שהוא מייצג
ומלמד להם.

ד) דין התורה שחוקיותו הוכרה במדינת ישראל בשטח נישואין וגירושין הוא שחייב
את התקנה למסור את סמכות מתן הכושר לרבנים, לדיינים, וכן הרשות לרישום
נשואין לגוף רבני, ברמות הרבנות הראשית לישראל.

ה) דבר שאין צריך לומר, שאין שום מניעה מכל יהודי ומכל יהודיה בארץ, כולל אלה
שהעותרים מדברים בשמם, מלהרשם כחוק ולהנשא כדת משה וישראל,
במוסדות הרבנות בארץ, אם כי אין אף מי שיכפה אותם לעשות זאת.

* * *

מועצת הרבנות הראשית הכריזה:

הכרת הריפורמים בילד לגויה הנשואה ליהודי כיהודי לכל דבר — תקעקע חומת
היהדות וההלכה

מועצת הרבנות הראשית לישראל קיבלה החלטה חד-משמעית נגד עמדתה של
התנועה הדפורמית שלפיה יש להכיר בילד שנולד לאם גויה הנשואה ליהודי כיהודי

לכל דבר. עמדה זו היא בניגוד לדין תורה — קובעת מועצת הרבנות הראשית, ויש בה כדי לקעקע את חומת היהדות וההלכה ולעודד את נישואי התערובת, בעם היהודי.

גינוי לפוגעים בכבוד התורה והרבנות

מועצת הרבנות הראשית גינתה בחריפות את הפירסומים האחרונים שפגעו בכבוד התורה ובכבוד הרבנים בישראל. ההחלטה מדגישה כי תהליך הגיור בארץ מתבצע על-ידי דיינים ורבנים שהוסמכו לכך על-ידי רבנים גדולי תורה וקיבלו כושר מהרבנות הראשית לישראל. לפיכך, נאמר בהחלטה, אין כל יסוד לחשש שרבנים חשובים אלה יגיירו ללא קבלת מצוות כדין.

הרב הראשי לישראל, הגר"א שפירא, דיבר על מעמדה של הרבנות הראשית לישראל, והדגיש את אי-תלותם ועצמאותם של הרבנים והרבנות הראשית בישראל, חבר מועצת הרבנות הראשית הרה"ג שאול ישראלי גינה את מוציאי הלעז על הרבנות בישראל והביע צער על כך שרב חשוב בחו"ל נתפס לדברי לעז על רבנות ורבנים בישראל.

המועצה קראה לכל רבני ישראל לקיים בימי החופש שיעורי תורה קבועים לילדי ישראל.

קריאה לנציגים הדתיים בכנסת לעמוד בתוקף על צביונה היהודי של מדינת ישראל

מועצת הרבנות הראשית לישראל קראה לנציגים הדתיים בכנסת לעמוד בתוקף על צביונה היהודי של מדינת ישראל. הדברים כלולים בהחלטה שנתקבלה בתום ישיבת המועצה שהתקיימה בהיכל שלמה בירושלים.

בהחלטתה מפרטת מועצת הרבנות הראשית שלושה נושאים עיקריים שעליהם נדרשים הנציגים הדתיים לעמוד בתוקף במהלך המו"מ הקואליציוני, והם:

א. תיקון חוק "מיהו יהודי", כך שייאמר בו במפורש שביהודי יוכר רק מי שנולד לאם יהודיה או שגוייר כהלכה.

ב. הבטחת צביון השבת בפרהסיה במדינת ישראל ומניעת חילול שבת ציבורי.

ג. שמירת הסטטוס קוו לגבי כל החוקים בענייני דת שנתקבלו ע"י הכנסת.

הרבנות הראשית: גינוי אלימות מעשית ומילולית נגד כל אדם

מועצת הרבנות הראשית לישראל מגנה כל אלימות מעשית או מילולית נגד כל אדם, יהודי או לא יהודי, כי זהו בניגוד לדעת תורה כפי שנאמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

בהחלטתה מותחת מועצת הרבנות הראשית ביקורת חריפה על אוירת האלימות השוררת בחיים הציבוריים וקוראת לכל הציבור לנהוג עפ"י רוח היהדות הדוגלת בסובלנות ובכבוד הדדי בין הבריות.

בהחלטתה מביעה מועצת הרבנות הראשית צער וכאב על האלימות כפי שהיא באה לידי ביטוי בחיים הציבוריים ומגנה את ההתנכלויות האחרונות כלפי מוסדות דת

נוצריים ומוסלמיים. המועצה קובעת כי הנחת הרימונים ליד מקומות תפילה של נוצרים ומוסלמים הם מעשים שלא ייעשו וכי לא יעלה על הדעת שיימצא אדם שימנע מזולתו לעבוד את בורא עולם לפי אמונתו ויזיק לבית תפילה אחר. בהחלטה אחרת מתריעה מועצת הרבנות על הקטל בדרכים הנגרם בשל קלות דעת של הנהגים. המועצה קוראת לכל הציבור לנהוג באחריות ולציית לחוקי התעבורה במטרה למנוע תאונות ופגיעה בחיי אדם.

הרבנות הראשית על היחסים עם הערבים: דרכי שלום ואחוה

מועצת הרבנות הראשית לישראל הביעה דעתה בישיבתה בירושלים, כי ההשקפה התורנית על יחסינו עם שכנינו הערבים היא זו שהובעה בזמנו על-ידי הרב הראשי הראשון לישראל, הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. צויין כי הרב קוק חזר כמה וכמה פעמים על תיאור יחסים אלו "כמצבים נאים של דרכי שלום ואחוה שאנו פוגשים בין טובי היישוב לבין יושבי הארץ הערבים". בתוך כך הדגיש בכמה מקומות את רעיון "האמת והשלום אהבו".

הרבנים הראשיים לישראל ביקשו מאנשי-רוח בעולם לפעול לשחרור ביגון

הרבנים הראשיים לישראל הרב אברהם כהנא שפירא והראשון לציון הרב מרדכי אליהו שיגרו "קול קורא" לכל אנשי הדת, הרוח וראשי המוסדות הרוחניים בכל רחבי תבל, וביקשו את עזרתם במאבק למען אסיר ציון ד"ר יוסף ביגון, שנשפט לשבע שנות מאסר וחמש שנות גלות.

שני הרבנים הראשיים כותבים במשותף כי החליטו לפנות לראשי הדתות בעולם כיוון שאי אפשר לשתוק לנוכח רדיפת היהודים בברית המועצות. הם מפרטים את קורות חייו של ביגון, וכותבים שהם רואים בעונש שהוטל עליו פגיעה גסה בזכות היסוד של כל אדם לחיות לפי דתו, אמונתו ותרבות עמו, ללמוד אותה וללמדה.

הרב הראשי אליהו: אסור לסחור בשוק השחור

הרב הראשי לישראל, הרב מרדכי אליהו, פסק כי אסור באיסור חמור לסחור במטבע חוץ בשוק השחור. בתשובה על שאלות שהופנו אליו בעת האחרונה, פסק הרב הראשי, כי מטעמים כלכליים וכן משיקולי טובת המדינה, מנועים אזרחי ישראל מלרכוש או למכור מטבעות זרים בשוק השחור.

הרבנות הראשית מינתה יועץ לעניני התפוצות

הרב שלום דוב קובלסקי נכנס לתפקידו כיועץ מיוחד לרבנות הראשית בירושלים בנושא הידוק הקשרים עם הקהילות היהודיות בתפוצות. הרב קובלסקי, מחשובי הרבנים בארה"ב, עלה לישראל והשתקע בירושלים.

במסגרת תפקידו יפעל להידוק והרחבת הקשרים עם הרבנים והקהילות היהודיות בתפוצות ובמיוחד עם הקהילות בארה"ב. כמו כן יפעל הרב קובלסקי בקרב רבנים ותיירים דתיים השוהים בירושלים.

ג. בישראל הדתית

25 רבנים צבאיים מצרפת השתלמו בארץ בבעיות הלכה

25 רבנים צבאיים בעלי דרגות קצונה המשרתים בצבא צרפת, הגיעו לביקור בארץ. מטרת ביקורם היתה להשתתף בסמינר על בעיות הלכתיות הקשורות לחיילים יהודים בצבא צרפת, במסגרת תכנית משותפת לרבנות הצבאית הראשית של צה"ל והמחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית. בראש משלחת הרבנים עמד הרב הצבאי הראשי של חילות צרפת הרב יעקב מדר. בצבא צרפת משרתים יותר מ-5000 חיילים יהודיים.

הרבנים הצבאיים עברו קורס בזהויה חללים, הנערך על ידי צה"ל וכן עסקו בבעיות הקשורות לאורח חיים יהודי של החייל היהודי בצבא לא-יהודי: הם נפגשו עם הרמטכ"ל רב-אלוף משה לוי ועם הרב הראשי לצה"ל אלוף גד נבון, הרבנים הצבאיים מצרפת שהו בארץ עד אחרי חג העצמאות.

הרבנים הצבאיים שתו "הכוס החמישית" לכבוד עצמאות ישראל

הרב הראשי של צבא צרפת, הרב יעקב מדר, אמר בסעודת ערב חגיגית לכבוד יום העצמאות שנערכה במטכ"ל למשלחת הרבנים הצבאיים מצרפת על ידי הרבנות הצבאית הראשית בצבא הגנה לישראל, כי הלילה הזה הוא החליט לשתות את "הכוס החמישית" לכבוד עצמאות ישראל. בדברי ברכתו לרבנות הצבאית הראשית על שאיפשרה לרבנים הצבאיים מצרפת לבוא וללמוד הלכות צבא ומלחמה אמר, כי "הכוס החמישית" של ליל הסדר, כוסו של אליהו הנביא, שהיא כנגד "והבאתי" קשורה בארץ-ישראל, "בבואנו לארץ ישראל ואחרי שחזינו כמו עינינו במפעל הגדול של תקומת ישראל באחי לידי מסקנה להרים את "הכוס החמישית", היא כוס הגאולה, לכבוד צה"ל ולכבוד מדינת ישראל ביום חג העצמאות שלה.

הרב הראשי לצה"ל: עצמאות ישראל — חלק בלתי נפרד מאמונת ישראל

הרב הראשי לצה"ל אלוף הרב גד נבון שהשמיע במעמד זה הרצאה מקיפה על משמעותו של יום העצמאות, במסכת החגים של עם ישראל ומשמעותה של עצמאות ישראל, אמר, כי "עצמאות ישראל היא חלק בלתי נפרד מאמונת ישראל, מי שמטיל בה ספק, כאילו מטיל ספקות באמיתה של אמונתנו המתבססת על תורת אמת". אלוף הרב גד נבון הדגיש כיון היתר את ייחודה של המדינה בקדושתה ואת הציווי שניתן לעם ישראל על ידי בורא שמים וארץ: "והייתם לי סגולה מכל העמים" —

צה"ל — אמר הרב הראשי — ממשיך את המורשת המפוארת של צבאות ישראל בימי קדם, הוא שומר על ייחודו ועל העליונות המוסרית שלו, כאשר נר לרגליו הם דברי נביאי האמת והצדק.

דיינים ורבנים חדשים בישראל

נבחרו 11 דיינים חדשים לבתי הדין הרבניים בארץ

11 דיינים חדשים בבתי הדין הרבניים בארץ מסרו הצהרת אמונים בטקס שנערך במשכן נשיא המדינה, במעמד הנשיא מר חיים הרצוג, הרבנים הראשיים לישראל הגר"א שפירא והגר"מ אליהו, שר הדתות ד"ר יוסף בורג, מנכ"ל משרד הדתות הרב משה סלומון, מנהל בתי-הדין הרבניים הרב שמחה מירון, דיינים, רבנים וקהל רב של מוזמנים. בין הדיינים החדשים שנבחרו לתפקידם 6 דיינים ספרדים ו-5 דיינים אשכנזים.

הדיינים החדשים שמונו לתפקידם הם הרבנים (בסוגרים מקום כהונתם): עמרם אלחדר (חיפה), אברהם אלמליח (באר-שבע), גרשון אריאלי (נתניה), ציון בוארון (טבריה), יוסף היילר (חיפה), ישראל יפרח (אשקלון), אברהם יצחק כלאב (באר-שבע), מאיר ישכר מאזוז (חיפה), שלמה משה עמאר (צפת), אריה פרנקל (פתח תקוה), אברהם ריגר (תל אביב).

עם מינויים של הדיינים החדשים יבוצע שיבוץ מחדש של מערכת בתי הדין הרבניים בכל הארץ. כן מתאפשרת פתיחתו של בית דין חדש בנתניה.

נבחרו רבנים חדשים בערי ישראל וישוביה

הרב דניאל שילה נבחר לרב העיר קצרין ברמת-הגולן. הרב שילה, בן 49, למד בישיבת "בני עקיבא" בכפר הרא"ה, בישיבת ההסדר "כרם ביבנה" ובישיבת "מרכז הרב" בירושלים. שירת כנח"ל (=נוער חלוצי לוחם) מוצנח. עסק בחינוך במשך שנים רבות ושימש כ-11 שנים כרבו של מושב נחלים.

הרב מרדכי נגארי והרב יהושע כץ נבחרו לכהן כרבני העיר מעלה-אדומים, היישוב החדש בדרך מירושלים ליריחו. הרב נגארי הוא יליד ירושלים, תלמיד ישיבת "נתיבי מאיר וישיבת ההסדר "כרם ביבנה" ומטובי האברכים של כולל כרם ביבנה, הרב נגארי מצטיין בגדולתו בתורה ובפסיקה ובפעילות ציבורית בשטח החינוך והרבצת תורה. הרב יהושע כץ, בנו של הרב דוב כץ, ונכדו של הרב זאב גולד, זכרונם לברכה, הוא בוגר ישיבת "הכותל" ו"כפר חסידים". בעבר שימש רב בקיבוץ חפץ חיים ולאחרונה כיהן כמורה הוראה בעיר העתיקה בירושלים.

הרב גדעון פרל נבחר כרב הישוב אלון-שבות. היישוב אלון שבות שבגוש-עציון חגג 13 שנים לעלייתו על הקרקע. רבים בין התושבים בעלי הסמכה לרבנות. אולם, רק בתקופה האחרונה הוחלט לבחור רב למקום שיטפל בפסיקה בתחום ההלכה ובעציות שונות המעסיקות את התושבים, המונים כיום 250 משפחות. הרב פרל הוא בוגר ישיבת "מרכז הרב".

הרב שמעון ביטון נבחר כרב העיר החדש של העיר בית שמש. הרב ביטון נולד במדאקש שבמארוקו בשנת תרצ"ג ושימש שם כרבנות מגיל 20. בשנת תשכ"ה עלה ארצה. היה ממונה על מחלקת הנישואין כרבנות בבית שמש ואחראי על כל נושאי הכשרות. כן פעל בקרב העדות והקהילה המקומית בתחום התורני. הרב שלמה בן-תמו הוכתר כרב ראשי של העיר קרית גת. הרב בן-תמו הוא בוגר ישיבת "בני-עקיבא" "אור עציון" שבמרכז שפירא, כמו כן למד בישיבת "מרכז הרב".

הרב שמואל תנחום רובינשטיין נבחר לרב בית הכנסת "בית יעקב אהל רבקה" בצפון תל-אביב. הרב רובינשטיין מכהן כאב"ד בתל אביב יפו. בית הכנסת "בית יעקב אהל רבקה" הוא אחד מבתי הכנסת הגדולים בתל אביב. הרב שאול יוסף וויינגרטן נבחר לרבה האשכנזי הראשי של העיר בת-ים. הרב וויינגרטן למד בישיבת "בית יוסף" בתל אביב, בישיבת סלובודקה בבני ברק, בישיבת לומז'ה בפתח תקוה ולאחר נישואיו למד בכולל האברכים של הרב מיכל פיינשטיין בבית הכנסת "רמה" שבצפון תל אביב. כיהן כרב שכונה וכחבר הרבנות בבתי-ים.

הרב ד"ר יוסף תבורי נבחר לכהן כרבו של הקיבוץ בארות יצחק, ממשקי הקיבוץ הרתי של הפועל-המזרחי, השוכן ליד פתח-תקוה. הרב תבורי נתחנך בארצות-הברית. בישראל היה חבר קיבוץ עין-צורים ועתה מרצה באוניברסיטת בר-אילן בתלמוד, משרה זו התפנתה לפני כמה חדשים בעקבות צאתו של רבו הקודם של הקיבוץ הרב הושע רבינוביץ לכהן בקיבוץ חפץ-חיים.

משרד התקשורת של מדינת ישראל הנפיק בול-זכרון לכבודו של הרב מאיר בר-אילן ז"ל

ביוזמת המרכז העולמי של המזרחי-הפועל המזרחי החליט משרד התקשורת של מדינת ישראל להנפיק בול-זכרון לכבודו של הרב מאיר בר-אילן (ברלין) ז"ל, נשיאה המנוח של תנועתנו העולמית. בול ההנצחה הוא בערך של 9 שקלים, בגודל 25,7x40 ס"מ, גליון הדואר השלם מכיל 15 בולים עם חמשה שובלי ביאור המצודפים לשורה התחתונה. טקס מיוחד התקיים ביום הופעת הבול באולם הסנט של אוניברסיטת בר-אילן ביום שלישי, ז' בטבת תשמ"ד. בו ביום הוצעה למכירה לקהל הרחב מעטפת "יום ההופעה" שתוטבעה בחותמת דואר מיוחדת. הוקם סניף דואר מיוחד שפעל ביום ההופעה בלבד, וכל דברי הדואר שנתקבלו בסניף הוטבעו בחותמת דואר מיוחדת.

דיוקן הרב הראשי הרצוג זצ"ל יוטבע על בול

ממשלת ישראל החליטה שדמות דיוקנו של הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל, הרב הראשי השני לארץ-ישראל, תוטבע על אחד הבולים שיונפקו ע"י משרד התקשורת של מדינת ישראל.

כ"ה שנה לכפר מיימון

בט"ו באב תשמ"ד נמלאו כ"ה שנים לייסודו של כפר מיימון — מושב עובדים של הפועל-המזרחי, מיסודו של ארגון "בני-עקיבא" בישראל. המושב הראשון מסוגו שהוקם על-ידי הגרעינים המושביים של בני עקיבא, נושא את שמו של הרב יהודה לייב הכהן מיימון ז"ל, ממייסדי ומנהיגי תנועת "המזרחי" ושר הדתות הראשון בישראל.

מושב זה השוכן בנגב המערבי, מערבית לעיירת העולים נתיבות יכול לשמש דוגמא חיה של קיבוץ גלוי. גרים בו זה לצד זה — ילידי הארץ, יוצאי ארצות אירופה, אפריקה, אמריקה, אסיה ואוסטרליה, ששים המשפחות המאכלסות את הכפר מייצגות — את חמש היבשות שעל כדור הארץ, נאמנים לחינוך שקיבלו — הם השתיתו את אורח חייהם עכ תורה ועבודה. מצד אחד לפנינו קהילה עובדת המוציאה את פרנסתה מעמל כפיה כשלנגד עיניה דברי הכתוב: "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך"; ומצד אחר שוקדת על לימוד התורה בבחינת "הגית בו יומם ולילה".

"הייחוד של כפרנו — מעידים על עצמם יושביו — הוא ההשתתפות הערה בפעילות אידאולוגית ותנועתית". "רוח בני עקיבא — מוסיפים — נושבת בכפר". האבות המייסדים שהתחנכו בבני עקיבא הורישו את המורשת החינוכית של תנועת הנוער הדתית חלוצית לבניהם ולבני בניהם.

בית הכנסת תופס מקום חשוב בחיי הכפר, בו מתמקדת הפעילות הרוחנית, וזאת נוסף על התפילות הסדירות שלוש פעמים ביום.

שישים המשפחות מכפר מימון מתפרנסות מחלקאות. פרחים ליצוא, ירקות וגידול עופות הם עיקר פרנסתם של חקלאי המושב, אך בזמן האחרון מתפתח ענף חדש, כותנה. חלק מחברי המושב התמחו בתחומים מקוריים: גידול צמחי בית, פיתוח זני קקטוסים ומיכון חקלאי.

ככפר מימון קיימת ישיבה גדולה של "בני עקיבא" שנוסדה לפני כ-20 שנה בתוך המושב, הישיבה נקראת "בית יהודה", על שם הרב מימון והיא משולבת ברשת ישיבות "בני עקיבא". לומדים בה 270 בני נוער מכיתות ז' ועד י"ב. מרכז הפנימיה בישיבה, מספר בהתרגשות, שבכיתות הלימוד נקלטו היטב עולים חדשים מצרפת, בעקבות אחדים מהם הגיעו לארץ גם הוריהם. בוגרי הישיבה משתלבים בצה"ל במסגרת ישיבות ההסדר.

נצרים — הקיבוץ הי"ז של הקיבוץ הדתי

ביום ראשון, כ"ב בתמוז תשמ"ד, נערך בהיחזות הנח"ל "נצרים", סמוך לחוף הים דרומית לעיר עזה, טקס צנוע אך מרגש לציון העברת הנקודה מחיל הנח"ל לתנועת הקיבוץ הדתי.

נצרים, השוכנת בצפון שטחי המועצה האיזורית חוף עזה, הפכה ליישוב אזרחי אשר במרוצת השנה יהיה הקיבוץ השלישי בגוש הקיבוצים הדתיים בנגב הצפוני, אח צעיר לסעד ועלומים השכנות. זהו היישוב הקיבוצי הראשון במסגרת יישובי חוף עזה ובהיותו הקיבוץ הי"ז (כמניין טו"ב), הוא מחדש את היחזותה של תנועה זו בחבל ארץ זה.

"אנו מציינים את הקמת הקבוצה ה-17 שלנו במסיבה צנועה, אך החגיגה גדולה והשמחה רבה", אמר מזכיר הקיבוץ הדתי יצחק פלנזר.
לאחר הרמת כוסיות וכיבוד קל, סיירו האורחים בשטח הנקודה אשר במרכזה ניצבים בית הכנסת, חדר האוכל, מבנה המינהלה ובתי המגורים. שטחי מלפפונים, עגבניות וקישואים וכן כרם ענבים קטן מהווים את הבסיס המשקי של הקיבוץ החדש.

הרב ד"ר אהרן קלר — בן 75

הרב ד"ר אהרן קלר, רבה של נהריה, חגג זה מקרוב את יום הולדתו ה-75, יחד עם זה ציין גם 40 שנות כהונה כרב העיר. בראשית כהונתו היתה זו קהילה קטנה בת כ-1300 נפש בלבד ומאז גדל היישוב והיה לעיר בת חמישים אלף נפש.
ליד רדומישלה בגליציה שבפולין. בצעירותו עבר לגרמניה לעיר קלן ואח"כ לברלין, שם למד בבית המדרש לרבנים של הרב עזריאל הילדסהיימר והוסמך לרבנות ע"י הרב ד"ר יחיאל וויינברג, בעל "שרידי אש". בעת ובעונה אחת השתלם באוניברסיטה והוכתר בתואר אקדמאי. אחרי שכהן כרב בקהילת בויטן בשלזיה העילית, עלה לארץ ישראל. במשך ארבע שנים ניהל ברעננה את בית הספר הדתי "יבנה" עד שנבחר לרבה של נהריה. הרב קלר כיהן שנים רבות גם כיו"ר המועצה הדתית בנהריה וזכה להערכה ולהוקרה מכל החוגים — החילוניים והדתיים. זה מקרוב סיים את ספרו "פירושים לתורה ולש"ס" שיצא לאור בעזרת המועצה הדתית בשיתוף עם עיריית נהריה.

ד. באהלה של תורה

למעלה מ-53 אלף תלמידי ישיבות בישראל

53:456 תלמידי ישיבה החלו בראש חודש אלול את שנת הלימודים תשמ"ד ב-545 מוסדות תורה בכל רחבי הארץ. כמחציתם של תלמידים אלה הינם עד גיל 18 ומחציתם מעל לגיל זה.
להלן פירוט התלמידים לפי חלוקה לסוגי הישיבות:

- * מתיבתא — 6,038.
- * ישיבות קטנות — 5,206.
- * ישיבות גדולות — 7,800.
- * ישיבות תיכוניות — 5,122.
- * ישיבות מקצועיות — 2,359.
- * כולל — יום שלם — 9,620.
- * כולל — חצי יום — 4,870.
- * ישיבות לבעלי תשובה — 3,297.

- * ישיבות הסדר — 2.054.
- * ישיבות מעבר לקו הירוק — 674.
- * בנות הנמצאות בפנימיה — 5.418.
- * בנות בעלות תשובה הנמצאות בפנימיה — 274.

ישופצו כל הישיבות בארץ בתוך 5 שנים

בתוך תקופה של חמש שנים ישופצו כל הישיבות בארץ תוך סיוע מוגבר של המשרד לעיני דתות ומפעל הפיס.

סיכום ברוח זו הושג בפגישה שהתקיימה בין מרכז מפעל הפיס, ומנכ"ל המשרד לעיני דתות, הרב משה סלומון. על פי ההסדר החדש יגדיל מפעל הפיס את סכומי ההלוואות לשיפוץ המבנים. המשרד לעיני דתות יתן סכום דומה כמענק, כל זאת בתנאי שסכום דומה יינתן ע"י המוסד עצמו, ממקורותיו העצמיים. כאמור, זוהי תוכנית חומש והיא מיועדת לשיפוצים בלבד בישיבו קיימות.

ישיבה תיכונית חדשה בגוש עציון

הישיבה התיכונית הראשונה בגוש עציון פתחה את שנת הלימודים בטקס חגיגי שנערך במושב אלעזר — מקום משכנה הזמני של הישיבה, עד שתעבור לעיר החדשה אפרת, שם עומדים לסיים את הקמת מבני הישיבה. בפתחה נאמו הרב ריסקין והרב גולן, במעמד הורי התלמידים. מדריך מבית-ספר שדה הר עציון נתן להורים הסבר על תולדות האיזור.

הישיבה היא בעלת תוכנית לימודים מיוחדת המבוססת על פיתוח כשרונות, עיסוק בחקלאות ביישובי האיזור ופיתוח הנושא של עזרה לזולת. במקביל תיפתח באפרת גם המדרשה לרבנים.

חי"ר מובחר — מסלול חדש לחיילי ישיבות ההסדר

שתי פלוגות של בני ישיבות ההסדר מקרב חטיבת חיל רגלים מובחר שהוקמה בעקבות לקחי מלחמת של"ג, סיימו את האימון הבסיסי בטקס חגיגי שנערך בהשתתפות בני המשפחה, ראשי הישיבות ואנשי צבא. הטקס נערך באחד מאתרי המלחמה המפורסמים ביותר של מלחמת השחרור, שבו לחמו החיילים של החטיבה, שאת שמה נתנו ליחידה החדשה שהוקמה ושבסיסה הוא חיילי ישיבות הסדר. הטקס נערך עם סיום מסע רגלי מזורו לאורך 80 ק"מ שכלל את מסלול הקרבות של החטיבה במלחמת השחרור.

היחידה החדשה הוקמה לאחר שהמטכ"ל הגיע למסקנה כי יש צורך לחזק את מערך החי"ר של צה"ל. בהתאם לכך הוחלט גם להעביר למסלול של חי"ר בני ישיבות הסדר, שקודם לכן נשלחו בעיקר לגיסות השריון. אלה הועברו ליחידה בשל הדעה הטובה שיש בצה"ל על בני ישיבות הסדר כחיילים מובחרים.

"רק אלה היודעים להגן על חייהם — זכאים להם", היתה הסיסמא שהתנוססה בטקס סיום האימונים המפרכים של בני היחידה.

עשור לישיבת הגולן

ישיבת הגולן, ישיבת ההסדר ברמת-מגשימים, שחגגה לא מכבר עשור לקיומה, שוכנת במרכז רמת-הגולן ומשמשת מרכז תודני-רוחני המקרינה מהשפעתה על ישובי הסביבה.

מ"ב תלמידים בראשיתה גדלה הישיבה כעשר שנותיה ליותר ממאה ועשרים תלמידים, פן ירבו. בישיבת הגולן קיים גם "כולל" לאברכים ומכון להכשרת מורים בשיתוף עם בית המדרש למורים ע"ש א.מ. ליפשיץ בירושלים, מוכר ע"י משרד החינוך והתרבות.

הישיבה מקיימת קשר הדוק עם מפקדי וחילי צה"ל, המשרתים בגולן. ראשי הישיבה מקיימים מעת לעת ימי-עיון למפקדים וחיללים בנושאי יהדות ומחשבת ישראל וב"מדרשת הגולן" שבמקום מתקיימות סידרות חינוך לחיללים בהן ניתנת להם הזדמנות להכיר מקרוב בחורים המשלבים ספרא וסיפא ונהנים משני העולמות.

אות מגשים ארץ ישראל היפה — למדרשיית נעם בפרדס חנה

בטקס חגיגי שנערך במשכן נשיאי ישראל מטעם המועצה לא"י יפה, במעמד כב' נשיא המדינה ורעייתו, שהיא הנשיאה הבינלאומית של המועצה לא"י יפה, הוענק אות מופת למדרשיית נעם פרדס-חנה על טיפוח הנוי, הסדר והנקיון במדרשיה.

עו"ד אליהו מירון יו"ר המועצה לא"י יפה, קרא את נמוקי השופטים למתן האות למדרשיית נעם: "נפוצה הדעה המוטעית שכאילו קיימת סתירה בין אהלי שם לבין יפיותו של יפת ולא היא. תוכיח זאת מדרשיית נעם בפרדס-חנה הזוכה השנה ב"אות המגשים", תודות למסירות אין קץ של ראש הישיבה הרב יהושע יגל ומנהלה הכללי מר ישראל סדן. דביקותם בפיתוח המוסד וטיפוחו הוציאו למדרשיה מוניטין ברמתה הגבוהה ובשיטות פדגוגיות חדשניות. תשומת הלב המוקדשת ללימוד ולחינוך אינה גורעת במאומה מהדאגה לטיפוח היופי והנוי. קריית המדרשיה מצטיינת בפרחיה, במדשאותיה ובנקיון המופתי בפנימיה ובחדרי האוכל, המטבח והשירותים. מזיגה זו של תורה עם דרך ארץ הניבה אלפי בוגרים התופסים עמדות מפתח בתחומי התרבות, החברה, הכלכלה והצבא שלא לדבר על גדולי התורה שביניהם — אמר מירון.

נשיא המדינה מר חיים הרצוג אמר דברי ברכה חמים לזוכים באות המופת. מדרשיית נעם בפרדס-חנה הינה המוסד החינוכי היחיד שזכה השנה לאות המגשים של א"י יפה.

ישיבת הקיבוץ הדתי

ישיבת הקיבוץ הדתי קיימת זה למעלה משבע שנים, תחילה בסעד ובעין צורים ובשלוש השנים האחרונות בקבוצת עלומים שבנגב. רק לאחרונה הונחה אבן-הפינה למיבנה הקבע שלה — בקבוצת עין-צורים שבדרום. בישיבה למדו עד כה כמאתיים וחמישים מחברי הקיבוץ הדתי של הפועל המזרחי ועוד עשרות ממגורי ההתישבות הדתית והכללית.

קרית הישיבה של הקיבוץ הדתי, המוקמת והולכת בעין צורים, מבוססת על מערך של מבנים הסוגרים על רחבה מרכזית פתוחה. היא כוללת בית מדרש מרכזי, אגף כיתות לימוד ומינהלה ואגף מגורים. בית המדרש, שהוא המבנה המרכזי, מתוכנן במספר מפלסים וחלקו העיקרי ישמש כאולם הלימוד הכללי ומסביב פינות לימוד ועיון לקבוצות קטנות, חברותות ובודדים. בשלב הבא תיבנה באגף זה גם ספרייה. אגף המגורים הדו-קומתי כולל עשרות חדרי מגורים בדירות הפונות ונפתחות אל הרחבה המרכזית ולהם מעברים מקורים.

במגילת היסוד של הישיבה צויין כי אחד היעדים של המוסד הוא "להיות בית היוצר לבניינו הרוחני של הקיבוץ הדתי, עם כל השותפים הקרובים, המתקרבים והמבקשים ליהנות בצילו". בעזרתה של הישיבה מקווים ראשי הקיבוץ הדתי להצמיח מתוכם את הדגם של תלמיד-יחכם-חלוץ. זה מקרוב הוציאה ישיבת הקיבוץ הדתי את הקובץ הראשון של בטאונה "ביכורים", ובו דברי תורה, מאמרים ועיונים, מפרי עטם של תלמידים ומורים בישיבה.

מה ילמדו בישיבה?

להלן פרטים ראשוניים על תוכנית הלימודים בישיבת הקיבוץ הדתי בשני המסלולים הבאים:

א. ירח-לימוד בחודש אלול תשמ"ד.

ב. זמן חורף-אביב תשמ"ה.

בחודש אלול ילמדו בישיבה את מסכת תענית, הלכות סוכה והלכות תשובה. במחשבת-ישראל יעסקו ב"אורות התשובה", בעיון בספרות המוסר ובתורה שבכתב — פרק ט"ז מספר ויקרא.

בזמן הלימוד של שנת הלימודים הבאה (תשמ"ה) — מר חשון עד חודש סיון, ילמדו את מסכת סנהדרין, ספר ויקרא, וכן מבוא לספרות הרבנית ופרקים אחדים בנ"ך.

במשך שנת הלימודים הבאה יקדישו מספר שיעורים להכנה עיונית ומעשית לשנת השמיטה הבעל"ט — תשמ"ז. בישיבה נמשך גם המסלול התלת-שנתי להכשרת מורים לתורה שבכתב ושבע"פ (יהדות).

ירח-הלימוד בחודש אלול, יתקיים עדיין בקבוצת עלומים, בה מתארכת הישיבה. — לקראת השנה הבאה יש תקוה כי הישיבה תעבור למבנה הקבע ההולך ומוקם בקיבוץ עין-צורים.

מפקדי צה"ל על חיילי ישיבות ההסדר

הרמטכ"ל רב-אלוף משה לוי:

תלמידי ישיבות ההסדר תורמים תרומה חשובה ביותר לצה"ל

שאלה: במלחמת שלום הגליל בלט חלקם של בני ישיבות ההסדר, כיצד רואה אתה את תרומתם וייחודם של בחורים אלה בדרג הלוחם ולרוחו ואופיו של צה"ל בכלל?

תשובה: הדוגמה של בני ישיבות ההסדר היא אחת הדוגמאות הטובות, שאני יכול להשתמש בהן למיצוי של הכח ולמיצוי של האיכות. מגיעים אלינו בחורים בהיקף מספרי וכמותי, אך זוהי קבוצה איכותית שתורמת לא רק במספר שלה אלא באיכות. בכל התחומים שבהם אנו מפעילים אותם הם תורמים תרומה חשובה מאד. הדבר שהייתי חושב לציין הוא שגם לטובת הצבא וגם לטובת בני ישיבות ההסדר, יש לאפשר יותר מסלולים של פיקוד לבחורים אלה.

(הצופה י"ד תשרי תשמ"ד)

הרמטכ"ל הקודם רב-אלוף רפאל איתן

לו כל הילדים היו מקבלים חינוך דתי היה מצבנו טוב יותר

רב-אלוף (מיל). רפאל איתן התייחס בשיחתו עם תלמידים לבעיית החינוך במדינה ואמר שזוהי הבעייה המרכזית שלנו היום, אם צריך לקצץ יש לקצץ בכל השטחים, אולם בחינוך אסור לגעת ויש להפנות את כל המשאבים לחינוך לערכים, כי בזה טמון סודנו. הוא סיפר על יחסיו הטובים עם בתו המקיימת אורח חיים דתי וכך צריך להיות בחברה הכללית: חיי סובלנות בין דתיים לחילוניים.

בשיחה עם הנהלת בית הספר לאחר המיפגש עם התלמידים ציין רפול, כי לו כל ילדי ישראל היו מתחנכים בחינוך דתי, הרי שמצבנו היה הרבה יותר טוב. הוא חלק שבחים רבים לתלמידי התיכון הדתי שהקשיבו בקשב רב לדבריו במשך כל ההרצאה.

(“הצופה”)

השר מוטה גור, לשעבר רמטכ"ל צה"ל (18.1.82, עתון "על המשמר")

“...החיילים הדתיים ביחוד מישיבות ההסדר הם החיילים המבוקשים ביותר

בצה"ל.”

במלחמת 6 הימים כאשר החטיבה עליה פיקד התכוננה לשחרר את ירושלים רק החיילים הדתיים התעוררו לקראת הפעולה... משהו איננו בסדר אצל כל היתר, מיטב הנוער, לא היתה התעוררות נפשית כשידע שהוא עולה לשחרר את העיר העתיקה...”

אביגדור בן-גל (יאנוש) אלוף פיקוד הצפון לשעבר (4.9.81, עתון "מעריב")

"כשהיו תלונות של חיילים בגולן שאין אוכל ואין בידוד וחיילים בוכים מקור... אני מוכרח לציין שדק פלוגות ישיבות ההסדר... היו תדורות אמונה, ידעו לעמוד בקשיים והיו מוכנות להמשיך במלחמה... נוכחתי לדעת שבתקופות משבר וקושי נפשי ופיזי החינוך הדתי הוא החינוך הכי טוב... מבחינת הערכים הלאומיים והחוסן הנפשי שהוא מקנה..."

סרן משה קרביץ, בעל "עיתור העוז" במלחמת לבנון (8.4.83, "הצופה")

"חיילי ההסדר הוכיחו את עצמם במלחמה בעבודתם המדוייקת כשכל אחד עושה בדיוק כפי שנאמר לו, ברוח הלחימה ובמוראל הגבוה ששרר בקירבם..."
סרן קרביץ ניזכר בחווייה מיוחדת שעברה עליו ועל פיקודיו כאשר ביוזמת אחד ההסדרניקים נשמעה בקשר "תפילת הקרב" והפיחה בהם רוח חדשה... החיילים התפללו עם דמעות בעינים "ואח"כ יצאנו לחלץ את הטנקים הפגועים."
"...לחיילי ההסדר יש הזדהות מלאה עם מטרת המלחמה... הם תרמו למוראל גבוה ולהעלאת המוטיבציה..."

ה. כינוסי תורה

כינוס לתורה שבעל פה נערך ע"י מוסד הרב קוק בניו יורק

הכינוס החמישי לתורה שבעל-פה בארצות-הברית התקיים מטעם מוסד הרב קוק בימים י"א וי"ב באייר תשמ"ד בבית הכנסת "עטרת צבי" בניו-יורק. נושא הכינוס, קידוש השם בהלכה ושמות המרצים משכו יהודים רבים מכל חלקי הכרך הגדול, בתוכם רבנים ותלמידי חכמים ידועים, סופרים, מחנכים ואנשי ציבור. המרצים דנו בהרחבה בבחינות השונות של קידוש השם: לקדש את השם בחיים ולמות על קידוש השם, קידוש השם של קדושי השואה תפס מקום בראש הדיונים.

פתח את הכינוס ד"ר יצחק רפאל, יושב ראש מוסד הרב קוק ונשיא מרכז הרב מימון העולמי שאירגן את האירוע. הוא עמד על חשיבותם של הכינוסים לתורה שבעל פה, הנערכים מטעם מוסד הרב קוק בירושלים, "זה יותר מעשרים שנה שהכינוסים מתקיימים בירושלים ובהם נדונו כל הבעיות ההלכתיות המיוחדות לזמננו", אמר. "הכינוסים הנערכים בניו יורק נועדים להקים גשר בין לומדי התורה בישראל ובארצות הברית".

הרב ד"ר ניסן שולמן, מרא דאתרא של בית הכנסת "עטרת צבי", ונפתלי לביא, הקונסול הכללי של ישראל, השמיעו דברי ברכה.

המרצה הראשון היה הרב יצחק ידידיה פרנקל, הרב הראשי של תל אביב יפו, שייחד את דבריו בעיקר לקידוש השם של יהודי פולין. אחדיו דיבר הרב ד"ר נחום

לא, נשיא ישיבה אוניברסיטה, על "קידוש השם בהלכה ובהיסטוריה". יושב ראש הישיבה היה הרב הרשל שכטר.

יושב ראש הישיבה השניה היה הרב שלמה טראו, נשיא בית הכנסת "עטרת צבי". ד"ר צבי מאיר גייקובס, הביא את ברכת הארגון "ישראל הצעיר". הרב ד"ר יהודה דוד בליין משייבה אוניברסיטה דיבר על הדין "תנו לנו אחד מכס" בגיטאות. הרב משה הרשלד מירושלים, המחבר הידוע ומהדירם של הרבה כתבי ראשונים, ניתח את מצוות קידוש השם אם היא מצד חיוב אהבת ה' או מדין איסור חילול ה'. הרב גדליה אהרן רבינוביץ משיקאגו דן אם מותר ליהודי לשנות את שם משפחתו כדי שלא יזוהה כיהודי. המרצה האחרון היה הרב ישראל מאיר לאו, רבה הראשי של נתניה, שהרצה על "קטנים במצוות קידוש השם".

למחרת בערב התקיימה ישיבת הנעילה, ישב בראש הרב אבנר וייס. הרב ד"ר בדל רוזנצווייג בידך בשם הסתודות הרבנים, הרצו הרב ד"ר ע. יעקובוביץ, הרב הראשי ליהודי בריטניה, על "קידוש השם לעיני הגויים", והרב שמחה קראוס "בעניין מצוות עשה של וחי בהם", אחריהם דיבר הרב שלמה ברוינשטיין ראש הכולל "יד אברהם" ליד בית הכנסת "עטרת צבי", על "גדרי עבודה זרה במצוות קידוש השם", הרב ברוינשטיין הוצג על ידי ר' אליעזר גליק, מייסד כולל "יד אברהם", הרב ד"ר אליעזר ברנשטיין נעל את הכינוס.

בין באי הכינוס היו הסופר אליעזר ויזל והביבליוגראף הוותיק ר' חיים ליברמן.

הענקת תואר "חתן תורה"

במסגרת הכינוס התקיים משתה גדול, בו כובר הנדיב ועסקן התורה ר' מרדכי יאקאבס בתואר "חתן התורה" מטעם מוסד הרב קוק. ישב בראש הרב מרדכי ש. שנפלד שפתח בדברי תורה. ד"ר יצחק רפאל דיבר על הישגיו של מוסד הרב קוק, התעכב במיוחד על כתבי הראשונים ו"דעת מקרא", הפידוש החדש לנביאים וכתובים, שמוציא המוסד. הרב יוסף גרינבלאט דיבר על אישיותו של "חתן התורה" שהוא חבר בקהילתו, הוא לומד וחובב תורה ומסור בלב ונפש ליהדות וליהודים. הרב ד"ר יעקובוביץ נתכבד להגיש ל"חתן תורה" את לוח הכבוד. "חתן התורה" ענה כנגד מברכיו, וסיפר על חייו והודה על הכבוד שהוענק לו. הרב שאר ישוב כהן נתכבד בברכת המזון.

למחרת נערך כינוס תורה מיוחד בבית הכנסת של "ישראל הצעיר" בהילקרסט, פלאשינג, שכונת מאוכלסת יהודים בעיבורה של העיר, בכינוס נדונו בעיות של גידות וכפיה בגט והרצו בו: הרב שמחה קראוס, מרא דאתרא, הרב יצחק ידידיה פרנקל, הרב מרדכי ש. שנפלד, הרב ד"ר אליעזר ברנשטיין הרב ד"ר יהודה דוד בליין והרב שמחה מידון, מנהל בתי הדין בישראל. בדברי הנעילה הודיע ד"ר יצחק רפאל כי ההרצאות שהושמעו בכינוס יפורסמו בחוברת מיוחדת.

הכינוס הארצי ה-26 לתורה שבע"פ התקיים בירושלים

הכינוס הארצי העשרים וששה לתורה שבעל-פה התקיים במוסד הרב קוק בירושלים. הכינוס הוקדש השנה, ברוח הימים האלה, לעניני כלכלה ובנקאות בהלכה.

בפתח הכינוס הרגיש יו"ר הנהלת יד הרב מיימון הד"ר יצחק רפאל את החשיבות שבעיסוק בסדר ישועות, הוא סדר נזיקין, דוקא בימים אלה. בהמשך דבריו ציין כי מתוך שפע מאמרי חז"ל והלכות בעניני כלכלה מובהקים הפזורים על פני רחבי התלמוד וספרותו העשירה בבירורי הלכה, פסקי דין ושו"ת בתקופות קדומות ומאוחרות בעם המתורים דעה וקובעים עמדה לגבי כללים ופרטים בכל ענפי העשייה, משתקפת מחשבה כלכלית הגיונית ועקבית.

לאחר סקירת-פתיחה של נגיד בנק ישראל הד"ר משה מנדלבאום, על המשק בעידן האינפלציה, שכללה ניתוח של גורמי האינפלציה, השפעותיה והרכיבים לבלמתה, החלה מסכת השיעורים התורניים.

הרב הראשי לישראל הראשון לציון הרב מרדכי אליהו הרצה על דיבית בהלוואה צמודה והרב הראשי לירושלים הרב יצחק קוליץ — על ערבות בעל פה. נושאים אחרים שנדונו בכינוס: אחריותם של יועצים כלכליים; שינוי ערך המטבע בעבר ובהווה; מסחר בספדי תורה וחפצי קודש; הגנת הצדכן בהלכה; הגנה על זכויות מחברים; דמי תיווך לאור ההלכה; השביתה וההשבתה; שטרות הכסף בהלכה; חיובי מעשר וחומש בתקופת משבר כלכלי; דין בפריעת חוב; המיסוי בהלכה, פחות המטבע ועוד. בכנס הרצו מחשובי הרבנים בארץ.

הכינוסים לתורה שבעל-פה נוסדו על ידי הרב י. ל. הכהן מיימון ז"ל, במגמה להדגיש בפני הציבור שתורה שבכתב ותורה שבעל-פה שתי תורות שהן אחת.

"ירחי כלה" בנייר עציון

בקיץ תשמ"ד התקיים בבית המרגוע ניד עציון המחזור הל"ו של "ירחי כלה" מטעם חבר הרבנים של התנועה בישראל.

במעמד הפתיחה השתתפו הרי"מ הלוי אושפיזאי, רבה הראשי של רמת-גן וחבר מועצת הרבנות הראשית, ראש כלה. הרה"ג ר' שאול ישראלי, חבר מועצת הרבנות הראשית, ריש כלה. הרי"י ולדמן, רבה של ניר עציון, י. כחולי, מנהל מחלקת חבר הרבנים של התנועה וחברים רבים. הרב אושפיזאי הרצה על הנושא: "תלמוד תורה כנגד כולם", הרב ש. ישראלי נשא הרצאה מקיפה על משמעות דברי הנביא ישעיה: "אתם עדי, ואתם עדי", על תקופתנו שבה נמצאת מדינת ישראל וכן על כוונת הנביא "קרא עלי מועד". הרב ולדמן בידך את הרבנים ואת משתתפי "ירחי כלה" בשם בית המדרגוע ניר עציון ושיבח את המפעל החשוב הזה, המשלב תלמוד תורה עם הבראת הגוף.

מפעל "ירחי כלה" כלל השנה כבכל השנים: תפילה, לימוד המשנה היומית, רחיצה וחילוף עצמות בחוף ימה של טנטורה (בהדרכתו של המורה הוותיק לחינוך גופני ראובן גרייסמן), לימוד תנ"ך, לימוד גמרא עם רש"י ותוספות, ערבי חזנות ושירה בציבור, שלוש ארוחות עשירות ומגוונות וטעימות קלות ביניהן.

בכל יום הרצה ד"ר יהודה קיל (לשעבר מנהל אגף החינוך הדתי במשרד החינוך והתרבות וכיום העורך הראשי של הפירוש המסודר-המדעי "דעת מקרא", הוצאת מוסד הרב קוק) שיעור כללי במקרא: פתיחה לספר דברים, פרשת השבוע, פרקים נבחרים מספר תהלים, מגילת דות ועוד. אחרי מנוחת הצהרים ניתן השעור בגמרא

ע"י ראש הכלה הרה"ג ר' שאול ישראלי, בפרק "שבועת העדות" שבמסכת שבועות, השיעורים ניתנו ברמה ישיבתית ממש. כל שיעור נמשך לא פחות משעה וחצי ונתן רבות למשתתפיו. באותה שעה נתן ר"ר קיל שעור שני במקרא לנשים בלבד. בערבים, אחר הארוחה, נערכו ערבי חזנות ושירה בציבור בהדרכתו של חבר המשק בנימין זמיר. אחד הערבים הוקדש לרבי-שיח על המצב בתנועה ובמדינה בהנחייתו של הח' פינחס כץ.

גולת הכותרת של כל מחזורי ירחי כלה — היא השבת. השבת נפתחה בתפילת קבלת שבת נאה ומרשימה מפי הח' בנימין זמיר. אח"כ שוחח הרב אושפיזאי על הנושא "נחמו נחמי עמי" לאור המתרחש בימינו בארץ ובעולם. אבל, העיקר בשבת הן הזמירות הרבות והמופלאות, המושמעות בכל סעודה בהנחייתו של הח' גרייסמן ובהשתתפותם של טובי "המנגנים" ובעלי הזמר שבין החברים. בשירת הקודש האדירה הזאת מתחילים הכל וחשים ממש "מעין עולם הבא"...

השעור בגמרא ותוספות מתקיים בשבת בשעה שתיים עשרה ועד אחת וחצי. באותה שעה מתקיים השעור במקרא לנשים. אחר מנוחת הצהריים נתן ראש הכלה הרב שאול ישראלי שליט"א את שיחתו המרכזית המכוונת לכל משתתפי ירחי דכלה, נשים כגברים, ולאורחים אחרים. השיחה פותחת בדרך כלל בפסוקים מפרשת השבוע וההפטרה, אבל עיקרה ורובה מוקדשים לבעיות האקטואליות של היהדות הדתית בארץ, של מדינת ישראל ושל עם ישראל בכללו. המרצה גם מתווה דרך לפתרון הבעיות הללו לאורה של תורה. במוצש"ק נערכה מסיבת סיום המחזור של "ירחי כלה" שהיתה מתובלת דברי תורה ולווהת בפרקי חזנות ושירה.

1. בעולם הרבנות בתפוצות

הרב אליעזר ברנשטיין — נשיא הסתדרות הרבנים בארצות-הברית

הרב אליעזר ברנשטיין, יו"ר הועד הפועל ונשיא לשעבר של הסתדרות המזרחי-הפועל המזרחי בארצות-הברית וחבר הנהלת הסוכנות היהודית לא"י, נבחר זה מקרוב כנשיא הסתדרות הרבנים בארצות-הברית, לאחר שכבר שימש בעבר בתפקיד זה. הסתדרות הרבנים בארה"ב היא ארגון גדול וחשוב המאגד בתוכו למעלה מ-1000 חברים, שרובם משרתים כרבנים במאות קהילות בארצות-הברית וקנדה. רבנים חשובים בדרום אפריקה, אירופה, דרום אמריקה ואוסטרליה נמנים אף הם כחברים בהסתדרות זו. מספר גדול מחברי הסתדרות הרבנים עוסקים בענייני חינוך ובניהול מוסדות חשובים.

זה חמישים שנה קיימת קירבה מרובה בין הסתדרות הרבנים לבין מדינת ישראל ומוסדותיה שראשיתה נעוצה בקשרים עם התנועה הציונית בתקופת המאבק המדיני על הקמת המדינה. קיים גם קשר הדוק בין הסתדרות הרבנים לבין הרבנות הראשית לישראל והיא הכירה בה כסמכות הדתית העליונה עם הקמת המדינה. משלחת הסתדרות הרבנים דאמריקה בראשותו של הנשיא הרב אליעזר ברנשטיין

ערכה בקיץ תשמ"ד ביקור רשמי בארץ כהכנה לקראת חגיגות יובל החמישים לייסודה אשר יתקיימו בארץ אי"ה בקיץ תשמ"ה. קבוצת הרבנים נפגשה עם ראשי היהדות הדתית במדינת ישראל ועמדה מקרוב על בעיות המדינה. הביקור, שתוכנו עוד לפני חצי שנה, נערך בתקופת הבחירות לכנסת האחת-עשרה והרבנים דאו מקרוב את תהליך הבחירות בארץ.

להסתדרות הרבנים למעלה מ-100 חברים בארץ, ובתוכם כאלה העומדים בראש קהלות, מחנכים ומורים ופקידים בכירים בתפקידים מרכזיים במדינה. משלחת הסתדרות הרבנים ביקרה בשני המוסדות החשובים הנמצאים בחסותה בארץ: ישיבת הדרום ברחובות ואחוזת יעקב בגן-יבנה. כמעט לכל חברי הקבוצה של הסתדרות הרבנים שביקרה בארץ בנים, נכדים ובני משפחה קרובים שעלו ארצה ונקלטו בה וגם מספר חשוב של חברי קהילותיהם נמצאים בכל רחבי המדינה.

על משמר החינוך והכשרות

על תפקידיה ותחומי פעולה של הסתדרות הרבנים, אמר הרב ברנשטיין בראיון ל"הצופה" בעת בקורו בארץ:

הרבנים באמריקה, כמו בכל העולם המערבי, נמצאים בחזית העיקרית של המאבק למען הבטחת קיומו הלאומי של העם היהודי. אחת הסכנות החמורות בפניהן עומד העם היהודי בתפוצות היא ההתבוללות והטמיעה בקרב הגויים. כנגד סכנה זו אנו מתמודדים בשני מישורים.

המישור האחד הוא החינוך היהודי. בענין זה אנו מסתייעים בארגוני הקהילות, בהסתדרות הציונית ובמשלת ישראל כדי לחזק את החינוך היהודי הניתן לבני הנוער. אנו רואים בחינוך את המחסום העיקרי בפני ההתבוללות ונישואי התערובת.

התחום השני הוא המאבק שאנו מנהלים נגד הרפורמים וחלקים מהקונסרוטיביזם שעמדוניהם בשאלות היסוד להבטחת קיומו של העם היהודי נוגדות בתכלית את ההלכה היהודית. כוונתי היא קודם כל לדיני האישות שהם המפתח לאחדותו של העם היהודי, שכן נישואים וגירושים שלא כהלכה מביאים בהכרח להינתקותן של משפחות רבות מן העם היהודי, שלא לדבר על הטרגדיות האישיות הנגרמות בגין "טקסים" רפורמיים הנעשים בניגוד להלכה היהודית. יש לי הרושם שסכנה זו טרם חדרה במידה מספקת לתודעתן של המפלגות הדתיות, אחרת קשה לי להסביר את העובדה שבמהלך תעמולת הבחירות לא הושם דגש חזק על הצורך בתיקון חוק "מיהו יהודי". בענין זה אנו עומדים בקשר הדוק עם הרבנות הראשית לישראל מתוך דאגה עמוקה להבטחת עתידו ושלמותו של העם היהודי.

תחום נוסף שבו פועלת הסתדרות הרבנים באמריקה הוא הפיקוח על כשרות המזון בארה"ב. אנו פועלים בשיתוף הדוק עם ארגוני הקהילות האורתודוקסיות באמריקה ואני יכול לציין בסיפוק כי סמל הכשרות שלנו המוטבע על מוצרי המזון מקובל בכל העולם כולו. גם בישראל ישנם מפעלי מזון רבים המייצרים מזון ליצוא שעליהם מוטבע סמל הכשרות שלנו.

הסתדרות הרבנים מיוצגת גם במועדון הנשיאים של הארגונים היהודיים ומשמיעה את קולה בכל נושא ציבורי העומד על הפרק.

הועידה ה-14 של רבני אירופה

הועידה הארבע-עשרה של רבני אירופה נערכה באמסטרדם שבהולנד בימים כ"ב-כ"ג באייר תשמ"ד. אורת הכבוד מישראל היה הרב יצחק קולין שליט"א, רבה של ירושלים, שהרצה בוועידה על תפקיד הרבנים בקהילות ישראל. הרב ד"ר משה דוד רוזן, הרב הכללי ליהודי רומניה, הרצה על מצבה של יהדות מזרח אירופה. הנושאים העיקריים שנדונו בוועידה הם: ההתבוללות ונישואי התערובת, שחיטה וכשרות, תפקיד הרב כמתוך, תפקיד הרבנים בימינו, יחסים עם לא-יהודים, מצבה של יהדות אירופה, הלכות אקטואליות העומדות לפני רבנים, חשיפת המחותרת היהודית בארץ, ועוד.

הרב ברוך אהרן פופקא, ראש הרבנים בפטיסבורג ולשעבר נשיא הסתדרות המזרחי-הפועל המזרחי ונשיא הסתדרות הרבנים בארצות-הברית, השתתף בוועידה כנציג הסתדרות הרבנים בארה"ב. בשונו מוועידת רבני אירופה ביקר הרב פופקא בארץ ובשיחה עם סופר "הצופה" י. אד: מסר מרשמיו מהוועידה הנ"ל.

להלן קטעים מהשיחה עם הרב פופקא:

נושא חשוב ומרכזי בדיוני הוועידה, היה עניין תפקידו של רב בישראל בזמננו. השאלה היתה: האם רב צריך להתמסר רק לעניינים דתיים, או להיות פעיל בכל ענייני הכלל, כולל עסקי ציבור ומדיניות? הרוב סבור היה שאינו יכול להיות נייטרלי בימינו ולא להביע דעה בעניינים העומדים על סדר היום אלא להצטמצם בד' אמות של הלכה, עליו לפעול ברוח התורה בכל התחומים.

הרב פופקא ציטט נושא זה מהספרו של הגרי"ד סולובייצ'יק על הגאון ר' חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל, רבה של וילנה. בהספר זה דיבר על תפקידו של רב בישראל. הוא ביקש ללמוד בנושא זה מבגדי הכהונה: הציץ והחושן. הציץ נמצא על המות, מקום המחשבה, לכפר על הרהורי החטא. החושן נמצא על הלב ועליו שמות של שבטי ישראל. הוא מסמל את מרכז האהבה, את המסירות לכל יהודי. ב"אורים ותומים" שואלים שאלות מרכזיות: אם לצאת למלחמה ואם לכרות שלום. ר' חיים עוזר זצ"ל השיב בענייני כשר וטרף כמו גם בשאלות מדינה. הוא נשא את הציץ ואת החושן. אכן זהו תפקידו של רב בימינו: לעסוק בשאלות איסור והיתר, וגם בשאלות מדיניות.

ישיבה אחת של הוועידה הוקדשה לציון 50 שנה לפטירתו של "החפץ חיים". הרב פופקא עמד על דמותו של החפץ חיים ועל מקומו בהיסטוריה. היה בן שלוש שנים כאשר נתייחס מאביו וחי בעיירה קטנה ששמה ראדין, אך הוא חדר לכל בית יהודי. מצאו בו את איש האמת, כל אחד מצא בו את טעמו, כשם שקרה לאוכלי המן במדבר. הוא כתב את ה"משנה ברורה", אף גדול התורה ר' חיים מבריסק פסק על פיו החפץ חיים לא נרתע מלכתוב בעצמו חוברת דינים לחיילים יהודים וכן איגרת דינים לנדחי ישראל שבאפריקה, והוא אף תרגם בעצמו את דבריו מעברית לאידיש. שכן הוא היה איש שהתכוון לאמת. הרב פופקא ציטט את המשנה במסכת יומא על פרחי הכהונה שהיו מעוררים את הכהן הגדול לבל יירדם ביום הכיפורים, כיום אנו זקוקים לכהן גדול שיעורר אותנו.

הרב הראשי לצה"ל במסע מחוץ אל חוף להידוק הקשרים בין יהדות אמריקה למדינת ישראל

הרב הראשי לצה"ל אלוף הרב גד נבון ומקהלת הרבנות הצבאית הראשית ביקרו בארצות-הברית והביאו עמם מזימרת הארץ ומשיבחה של ארץ-ישראל אל רבבות בתים יהודיים בארצות-הברית. היה זה ביקור מיוחד במינו, באומר ובצליל — הראשון מסוגו בתחום השליחות הישראלית אל הקהילה היהודית הגדולה בעולם. היה זה שילוב מוצלח של התרוממות הרוח והנפש היהודית.

הרב הראשי לצה"ל ומקהלת הרבנות הצבאית — קצרו הצלחה גדולה בכל אשר פנו. אולם, בעוד שהמקהלה התמקדה בצלילים, הרב הראשי לצה"ל התמקד באומר, בדבריו הנלהבים, שזורים אמונה יהודית עמוקה, פתח הרב לבבות — ליהדות ולמדינת ישראל.

במסגרת סיורו של הרב הראשי לצה"ל התארח גם בבסיסי הצבא האמריקאני. לאחת מיחידותיו הכניס ספר תורה — לבית הכנסת המשרת את החיילים היהודיים. בתום התפילות הסביר הרב לחיילים ולאורחים הרבים, ביניהם נציגי כל הדתות — את ייחודו של ספר התורה ואת המקום המרכזי שהוא תופס בצה"ל. "בצה"ל — אמר — כל חייל בצד נישקו האישי מקבל לידי את ספר הספרים, וזאת כדי לנטוע בלבו של הלוחם את מחויבותו המוסרית, כל יסיר מעצמו בשעת מלחמה את צלם האלוקים בו נברא האדם".

שתי השיחות הממושכות שקיים האלוף הרב נבון עם האדמו"ר מליובאוויטש והגרי"ד הלוי סולובייציק ציינו את פיסגת הביקור והפגישות עם רבנים, תלמידי וראשי ישיבות ומרכזים קהילתיים, בכל אחת מהן הדגיש את המחויבות הגדולה שיש ליהודי התפוצות למדינת ישראל ואת מחויבותה של המדינה היהודית כלפי יהדות התפוצות.

רב חדש לקהילה היהודית בצ'כוסלובאקיה

קהילה היהודית של צ'כוסלובאקיה, שמוזה שנים רבות לא היה לה רב משלה, תשוב ותזכה ברב עם הסמכתו של צעיר ממדינה זו המסיים עתה את לימודיו בבית המדרש לרבנים בבודאפשט. עם שובו לצ'כוסלובאקיה ייפתח תלמוד תורה בפראג והחיים היהודיים במדינה יזכו לתנופה מחודשת.

הדברים נמסרו לראשי הסקצייה האמריקנית של הקונגרס היהודי העולמי מפי משלחת של מועצת הקהילות היהודיות בצ'כוסלובאקיה. המשלחת, בראשותו של נשיא המועצה הר"ר דזידר גאלסקי בקרה בארה"ב לרגל קיומה של תערוכה מאוצרות המוזיאון לאמנות יהודית בפראג.

מספר היהודים במדינה הוא עתה פחות מ־20 אלף לעומת כ־350,000 לפני השואה.

ז. באהלי ספר

הדים טובים להופעת "ברקאי"

הגליון הראשון של "ברקאי", הבטאון הרבני המרכזי לענייני רבנות, בירורי-הלכה, חידושי תורה, הגות ומחשבה, היוצא לאור על ידינו בעריכתו של הגאון ר' שאול ישראלי שליט"א — עשה רושם טוב ונתקבלו הדים טובים מאד מכל דחבי העולם וביחוד מרבנים, תלמידי חכמים ותלמידי ישיבות בארץ ובחור"ל.

הופיע "שנתון הציונות הדתית"

בהוצאת המרכז העולמי של התנועה הופיע בירושלים הכרך הראשון של "ספר הציונות הדתית" לשנת תשמ"ד.

הספר מכיל 356 עמודים, עברית ואנגלית, והוא כולל אינפורמציה ישראלית וציונית-דתית מקפת על מוסדות ומפעלים דתיים בארץ ובתפוצות; סקירות על מרכזי ומפעלי התנועה בארץ ובעולם על כל שלוחותיה.

בחלק העיוני מתפרסמים מאמרים אידיאולוגיים וכן סימפוזיונים על דרכה של הציונות הדתית, בהשתתפות ראשי התנועה ואישיה. גם במדור האנגלי, המקיף 128 עמודים, מתפרסמים מאמרים עיוניים חשובים ופרקי מידע על עבודות התנועה בישראל ובתפוצות.

נלווים לקובץ דברי ברכה מאת הרבנים הראשיים לישראל שליט"א וכן ברכת יו"ר ההנהלה של ההסתדרות הציונית העולמית ודברי הקדמה מאת יו"ר המרכז העולמי של המזרחי הפועל-המזרחי.

בדבר קבלת השנתון יש לפנות אל: משרדי המרכז העולמי של המזרחי הפועל-המזרחי, רחוב המלך גורג' 54, ירושלים, ת.ד. 7524, ירושלים-91074, טלפון: 02/248113.

פורסמו כתביו של ר' שמואל חיים לנדוי ז"ל

כתביו של ר' שמואל חיים לנדוי ז"ל התפרסמו מחדש ע"י המרכז העולמי של המזרחי-הפועל המזרחי ו"יד שפירא", מפעל הנצחה לזכרו של ח.מ. שפירא.

הכתבים המתפרסמים כעת הם צילום של המהדורה הראשונה שהופיעה בשנת תרצ"ה בהוצאת ההנהגה הראשית של כנסת "השומר הדתי" בפולין-וורשה. הספרים ההם אולו מזמן והופעתם מחדש עשויה להיות לתועלת מרובה לחברי התנועה ולפעיליה ולחוגי הנוער בתוכה בתחום מחשבת "תורה ועבודה".

בהקדמתו למהדורה החדשה של כתבי ש.ח. לנדוי כותב יו"ר המרכז העולמי של המזרחי-הפועל המזרחי משה קרונה (שערך את הכתבים גם במהדורה הראשונה) כי "הצורך בפרסום הדברים קיים גם עתה ולכן אנו מוצאים לנכון לפרסמם מחדש לתועלת הרבים".

נעשות הכנות להוצאת הספר "דורש לציון", דרשות על פרשיות השבוע ברוח הציונות הדתית

המרכז העולמי של המזרחי-הפועל המזרחי החל בהכנות להוצאת הספר "דורש לציון", דרשות על פרשיות השבוע או ההפטרות (כולל חגים ומועדים) ברוח הציונות הדתית. הדרשות תהיינה כתובות ע"י רבנים, מטיפים ובעלי בתים בני תורה מהארץ ומהתפוצות. כל הדרשות הללו תהיינה מרוכזות סביב ציד מרכזי של אהבת ארץ ישראל, מצוות העלייה לארץ והחינוך היהודי הדתי. הספר יהיה מוקדש לזכרו של חברנו ר' ברוך דובדבני ז"ל, חבר המרכז העולמי של המזרחי-הפועל המזרחי ויו"ר המרכז לחינוך הדתי, שהקדיש את חייו לאהבת ארץ ישראל, לעלייה לארץ ישראל ולהאדרת החינוך הדתי בישראל. הקובץ הנ"ל יצא לאור ע"י המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי בשותפות עם כמה גורמים נוספים כגון: מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית לא"י ועוד.

ת. בשדה החינוך התורני

פעולות המרכז לחינוך הדתי להצמדת רבנים לבתי-הספר

נסיון שהצליח ותורם רבות להגברתו של החינוך התורני, הוא החדרת רבנים ציוניים-לאומיים לבתי הספר הממלכתיים-דתיים בארץ. רבנים אלה מסייעים להעמיק את התודעה היהודית בקהילת בית-הספר על-ידי מתן שיחות ושיעורים תורניים, הן לתלמידים, הן להורים וגם לחבר המורים, כמרכז פועל רב בית הספר בכיוון של העמקת הנוסף הרוחני לאירועי בית-הספר. הם עורכים מבחנים תקופתיים באגדה, בהלכה, במשנה ובגמרא ובמחשבת ישראל.

שיעורים תורניים, כיתות תורניות, קייטנות תורניות

בשנים האחרונות הולך וגדל הביקוש מצד ההורים להוסיף על החינוך התורני הניתן במסגרת השעות הפורמליות בבתי-הספר. המרכז לחינוך הדתי נחלץ לעזרתם, ומפעיל שיעורים תורניים וכיתות תורניות. דגש מיוחד מושם ע"י המרכז לחינוך הדתי בפעילות התודנית בחופשת בתי הספר; במיוחד באזורי מצוקה ופיתוח, כדי שהתלמידים יהיו במסגרת תורנית ושהמתח של הלימוד התורני שהיה קיים במשך כל ימות השנה לא ירד בחופשות. בחופשות הקיץ מופעלות קייטנות תורניות במסגרת פנימייתית המשלבת פעולות של קייטנה רגילה עם פעילות תורנית מיוחדת לחיבוב לימוד התורה שבעל-פה.

מועדונים תורניים, ספריות תורניות ולימודי יהדות

פעולות משלימות לתלמידים הנערכות בתחום בית הספר או בבתי-כנסת בשעות הערב ובשבתות, בין תפילת מנחה ומערבי, הכוללות הדרכה חברתית במסגרת תורנית,

ספריות עיון שבהן יהיו לפחות ספרים בסיסיים להפניית התלמידים והקניית ערך הלימוד העצמי.

"קרן המילגות התורניות" תיקרא מעתה של שמו של ר' ברוך דובדבני ז"ל

בישיבת אבל של הנהלת "ארגון עולי ארצות המערב" שהתקיימה ב"בית מאיר" בירושלים הוסכם להציע לאסיפה הכללית של הארגון להנציח את זכרו של ר' ברוך דובדבני ז"ל, יו"ר המרכז לחינוך הדתי, על-ידי מתן שם חדש ל"קרן המילגות התורניות" של הארגון, שתיקרא מעתה "קרן רבי"ד (ר' ברוך יחיאל דובדבני). הרב דוד טלזנר, נשיא הארגון, סיפר שהנפטר הגדול היה אבי הרעיון של "קרן המילגות התורניות" ועזר בכל מאודו להתפתחותה. העובדא שקרן זו יכולה להעניק השנה למעלה מ-50 מיליון שקלים לתלמידי מוסדות התורה של תנועתנו בארץ, הרי יש לזקוף חלק ארי בזה לר' ברוך דובדבני ז"ל.

ר' מאיר הלברטל נבחר ליושב-ראש המרכז לחינוך הדתי

ר' מאיר הלברטל נבחר פה אחד ליושב-ראש המרכז לחינוך דתי שליד המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי, במקומו של ר' ברוך דובדבני ז"ל. יושב ראש המרכז העולמי מר משה קרונה הביע תקווה כי היו"ר החדש של המרכז לחינוך הדתי, שהוא בעל נסיון וותק רב בפעילות למען החינוך הדתי, יידע לתרום את חלקו לקידום החינוך הדתי בישראל.

ר' מאיר הלברטל כיהן עד כה כמנכ"ל ישיבת "נתיב מאיר" בירושלים, מילא תפקידים חשובים בתנועה העולמית של המזרחי הפועל המזרחי, פעל בשליחות התנועה בארצות הדרום אמריקה וכן במסגרת המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה; השתתף בקונגרסים ציוניים ובוועדות העולמיות של התנועה. בוועידה האחרונה נבחר כחבר המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי וגם כגובר התנועה העולמית.

מפעולות המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית

רבנים מצבא צרפת ביקרו בישראל

קבוצת רבנים צבאיים מצבא צרפת, בראשות הרב יעקב מדר, הרב הצבאי הראשי, הגיעה לאחרונה לארץ להשתלמות בת עשרה ימים, אותה אירגנה המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה.

הרבנים הצבאיים, לבושי המדים של צבא צרפת, עוררו סקרנות ועניין רב בכל מקום בו ביקרו. נרגשים ביותר היו הרבנים, ובעיקר הרב הראשי של צבא צרפת, הרב

יעקב מדר, ששכל את בנו במלחמת "שלום הגליל", בטקס הזכרון בערב יום העצמאות בבית הקברות הצבאי בהר-הרצל. ביום הזכרון הם התלו לרבנים הצבאיים של צה"ל ולמדו מקרוב את סדרי הטקס.

בנמל התעופה בן-גוריון קבלו את הבאים ראש המחלקה מר יצחק מאיר, מנכ"ל המחלקה מר חנן חניאל. הנספח הצבאי בשגרירות צרפת. נציגי צה"ל ונציגי המחלקה הבכירים.

במהלך ההשתלמות, שתואמה עם הרבנות הצבאית הראשית, בראשותו של הרב הצבאי הראשי האלוף הרב גד נבון, סיירו הרבנים במחנות צה"ל והכירו מקרוב את נושא הכשרות, תוך כדי סיור במרכז המזון של צה"ל, נושא זיהוי החללים ועוד. דגש מיוחד הושם על מיקומו ומעמדו של הרב הצבאי בשעת מלחמה, וכן לבעיות המוסריות המתעוררות בשעת מלחמה.

את הסמינר אירגן אגף ההשתלמויות של המחלקה, בראשות מר ברוך דהט, מנהל האגף, וסגנו מר מרדכי עם-שלום.

במהלך ההשתלמות ציין מר מאיר את החשיבות בהבאת קבוצות אנשי-מקצוע שונים הקשורים בחינוך היהודי בתפוצות, להשתלמויות בארץ.

הרבנים נפגשו עם הרבנים הראשיים לישראל ועם שר הפנים והדתות הד"ר יוסף בורג. פגישה נרגשת במיוחד היתה לקבוצה עם יו"ר ההנהלה הציונית באולם וייצמן, אולם בו הושבע נשיאה הראשון של מדינת ישראל. מר אריה דולצין סקר בפני הנוכחים את פעולותיה של ההסתדרות הציונית, מר יצחק מאיר הדגיש את חשיבות ביקורם בארץ והרב יעקב מדר הודה במילים נרגשות על קבלת הפנים החמה לה זכו.

כ-20 מורים מצרפת קבלו תעודות הסמכה של משרד החינוך והתרבות

בטקס רב רושם שנערך במכון גולד בירושלים בחסות המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה, קיבלו כ-20 מורים מצרפת תעודות הסמכה של משרד החינוך והתרבות. הסמכה זו מכשירה את המורים לשמש בהוראה בארץ ובחו"ל.

מפעל הכשרת המורים מקיף השנה כ-90 מורים הלומדים במשך 3 שנים בארצות הגולה כשחופשת הקיץ מנוצלת בארץ ללימוד אינטנסיבי עפ"י תכנית משותפת של המחלקה לתרבות תורנית בגולה ושל משרד החינוך והתרבות — המחלקה להכשרת מורים.

מפעל זה משמש מכשיר להשבתת ההוראה בחו"ל וגם כמנוף לעליית מורים לישראל.

בדבריו למשתתפי הטקס הדגיש ראש המחלקה מר יצחק מאיר את מרכזיותה של מדינת ישראל במערכות החינוך היהודי הציוני בחו"ל. הוא עמד על הצורך להרים את קרן המורה בכלל ואת קרן המורה העברי בגולה בפרט. "הסכר היותר יעיל מפני גלי ההתבוללות הוא החינוך על פי תורה ועל-פי מצוות ישוב הארץ. איכות ההוראה היא יסוד בבנין הסכר הזה". מר מאיר הודה למשרד החינוך והתרבות על שהתגייס למשימה, לרב שוורץ משיבת הגוש באלון-שבות שניהל את ההשתלמויות מן הבחינה הפדגוגית ולמר ברוך רהט, מנהל אגף ההשתלמויות במחלקה לתרבות תורנית של ההסתדרות הציונית.

מר ד. אייזן, מנהל המחלקה להכשרת עובדי הוראה, ברך את המשתתפים ועמד על הזיקה בין ישראל לבין העם בתפוצות ועל חלקו של משרד חינוך ממלכתי בהעמקת הזיקה הזאת. הטקס ננעל בהגשת תעודות ושי המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים למוסמכי הקורס.

טיול מאורגן למאות תלמידי חו"ל ב-18 ישיבות ברחבי הארץ

טיול מאורגן פתח את חופשת "בין הזמנים" למאות תלמידי חו"ל ב-18 ישיבות ברחבי הארץ. במחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה כבר רואים כמסורת טיול שנתי זה. השתתפו תלמידי הישיבות שעלבים, הכותל, מעלה אדומים, הר עציון, נווה ציון, דרכי נועם, כרם דיבנה, בית-אל, משכן תורה, תורת אמת, תורת משה, מכון מאיר, המבחר, וכן בית המדרש לתורה מיסודה של המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה. במשך השבוע סיירו התלמידים באתרים בעלי זיקה היסטורית לעם היהודי ברמת הגולן. טיול בנפרד התקיים בגליל עבור בנות שלומדות במכללות.

ר' ברוך דוברבני ז"ל

ר' ברוך דוברבני, חבר המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי ויו"ר המרכז לחינוך הדתי בישראל, נפל על משמרתו לאחר שנפגע בכ"ד אדר ב' תשמ"ד בתאונת דרכים מחרידה. בן 66 היה כמותו.

יליד פולין, דור שמיני לר' אלימלך מליונסק מצד אמו, ומצד אביו מתייחס לבעל "תוספות יום טוב". בגיל 11 עלה ארצה עם הוריו וסבו, ציונים דתיים ברמ"ח אבריהם, המשפחה קבעה את מקום מגוריה בירושלים, בשכונת אבן-יהושע, הסמוכה למאה שערים.

בירושלים למד בישיבת "עץ חיים" ואחר כך בישיבת "מרכז הרב". שנים לאחר מכן למד באוניברסיטה העברית. בתקופת המנדט הבריטי היה מראשי ארגון צעירים דתיים-לאומיים "בדית החשמונאים", שמרבית חבריו נמנו גם על ארגון אצ"ל. הוא נעצר שלוש פעמים ע"י הכולשת הבריטית ונכלא בסרפנד, בירושלים, ובלטרון.

לאחר מלחמת העולם השנייה יצא בשליחות לאיטליה ופעל שם דבות בעניני עלייה והעפלה, עם קום המדינה פעל בהעלאת יהודי צפון אפריקה ואף עמד בראש מבצע העלאת יהודי לוב לארץ. במשך שנים רבות שימש מנהל מחלקת העליה של הסוכנות היהודית לא"י. לאחר מכן כיהן חבר מועצת עיריית ירושלים ויו"ר המרכז לחינוך הדתי בישראל.

בדרכו חזרה מכנס מורים ומנהלים דתיים בצפת, מצא את מותו הטראגי בתאונת דרכים קטלנית. קהל אלפים ליווה את המנוח למנוחת עולמים בהר המנוחות בירושלים.

השאיר אלמנה, רחל דוברבני, חברת הנהלה של "אמונה", תנועת האשה הדתית לאומית בישראל, הבן אברהם דוברבני, המזכיר העולמי של "בני עקיבא" וחבר המזכירות של המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי, בת ונכדים. תנצב"ה.

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
של ההסתדרות הציונית העולמית.
ת. ד. 92 ירושלים טלפון 241222-02

מבחר פרסומים במחשבה ובהלכה:

- האשה והמצוות, חלק א' — בין האשה ליוצרה** — הרב ד"ר א"ג אלינסון, מהדורה שלישית, 210 עמודים.
- האשה והמצוות, חלק ב' — הצנע לכת** — הרב ד"ר א"ג אלינסון, מהדורה שלישית, 280 עמודים.
- האשה והמצוות, חלק ג' — איש ואשתו** — הרב ד"ר א"ג אלינסון, 230 עמודים.
- עמודי המחשבה הישראלית** — הרב פרופ' ש"ב אורבאך ז"ל — אנתולוגיה להגות ישראל. מהדורה חדשה, 1274 עמודים בארבעה כרכים.
- על התשובה** — הרב יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק, שמונה מסות שנשא הרב על נושא התשובה בכינוסי התשובה שנערכו בארה"ב, 354 עמודים.
- איש ההלכה — גלוי ונסתר** — הרב יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק, כולל וביקשתם משם ורעיונות על התפילה. 271 עמודים.
- דברי הגות והערכה** — הרב י"ד הלוי סולובייצ'יק, כולל קול דודי דופק ואחת עשרה מסות אחרות. 272 עמודים.
- משנתו של הרב קוק** — צבי ירון ז"ל.
- מחקר מקיף במשנתו של גדול הדעות בדורות האחרונים. בספר 12 פרקים בתחומים העיקריים של הגות הרב קוק, מבוא לתולדות הרב ומפתח מפורט. 388 עמודים.
- פרקים במחשבת הרב** — י"ד הלוי סולובייצ'יק, מאת הרב אברהם בית-דין, 170 עמודים.
- משנתו הפילוסופית של הרמב"ם** — ד"ר דב רפל.
- מבחר פרקים: טעמי המצוות; בין אדם למקום; השלמות האנושית; הנבואה. 168 עמודים.
- תורת השבת והמועד** — הרב שלמה גורן. 602 עמודים.
- בנתיב הערכים** — הרב משה מונק ז"ל.
- שיח לבני נוער בסוגיות אקטואליות במחשבה היהודית. 304 עמודים.
- הציונות הדתית והמדינה** — קובץ מאמרים בעריכת יוסף ואברהם תירוש. 410 עמודים.
- אחדות העם** — מסות ומאמרים בעריכת משה אישון. 312 עמודים.
- הלכה לעם** — הרב יעקב ברמן ז"ל.
- הלכות מוסברות ומבוארות על-פי המקורות וסדורות מחדש למקרא העם ולמורה עם התלמיד. מנוקד. ספר ראשון: ב-3 כרכים, סה"כ 682 עמודים.
- בדרך טובים** — הרב ד"ר יהודה מוריאל.
- דינים במצוות שבין אדם לחבירו, מקורות דינים בתלמוד ומדרשים. 171 עמודים.
- שיעורים במסכת בבא בתרא** — אליעזר אלינר ז"ל.
- 18 שיעורים בפרקים השותפים וחזקת הבתים. טכסט הגמרא מפורסם ומנוקד. פירוש חדש. 154 עמודים.

